

DRAUGO KONCEPTAS PUBLICISTIKOJE

Loreta Vaičiulytė-Semėnienė

Lietuvių kalbos institutas, Vilnius

ORCID: 0000-0003-2196-8937

<https://doi.org/10.15388/VLLP.2020.17>

ANOTACIJA: Šio straipsnio objektas – draugo samprata daiktavardžio *draugas* formų pagrindu. Struktūrinis požiūris į reikšmę čia derinamas su kognityviniu. Remiantis *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* (DLKT) publicistikos medžiaga, kalbama apie tai, kaip dabartinės lietuvių kalbos vartotojas suvokia draugą. Tyrimas parodė, kad pagal aptariamojo žodžio valentinius aktantus ir predikatus, kurių aktantu jis pats eina, draugas – tai tam tikru laiku tam tam tikroje vietoje iš meilės veikiantis žmogus.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: daiktavardis **draugas**, konceptas, struktūrinė semantika

1. Įvadas. Teorinės nuostatos

Atsakymų į klausimus, kas yra draugas, koks ir kiek yra (kvazi)draugų, ar šeimos narys yra draugas ir pan., ieško filosofai (*inter allia* Aristotelis 1990), etikos žinovai (*inter allia* Blum 1980; Bukowski, Sippola 1996), sociologai (*inter allia* Nötzoldt-Linden 1994; Simmel 1999; Pahl, Spencer 2004), socialiniai psichologai (*inter allia* Myers 2008), kultūros antropologai (*inter allia* Keller 2003, 2004; Keller, Edelstein, Schmid, Fang, Fang 1998), kalbininkai (*inter allia* Wierzbicka 1997; Шмелев 2002; Приходько 2009, 2011; Лунцова 2012; Безуглая 2017) ir kt.

Bendros nuomonės ir sutarimo, kaip empiriškai vertinti draugus, nėra. Kalbant šia tema dažniausiai minimi ir aptariami du kintamieji – draugų kiekis, arba draugystės tinklas (angl. *friendship network*, plg. George, Hartmann 1996), ir kokybė.

Pavyzdžiui, Aristotelis *Nikomacho etikoje* (1990, 210) rašo, kad draugystė „yra dorybė arba su ja glaudžiai susijusi. Niekas nenorėtų gyventi be draugų, nors ir turėtų visas gėrybes“. Aristotelis skiria tris meilės vertes atliepiančias¹ draugystės formas: naudos, malonumo ir tikra, arba dora, draugystė. Naudos draugystė trun-

1 „Ne viskas tinka būti meilės objektu, o tik tai, kas yra gera arba malonu, arba naudinga. [...] Atrodo, kad kiekvienas myli tai, kas jam pačiam yra gėris. [...] Tačiau kiekvienas myli ne tai, kas jam pačiam yra gėris, o tai, kas atrodo esąs gėris“ (Aristotelis 1990, 211t).

ka tol, kol iš draugo turima sau naudos. Malonumu grįsta draugystė taip pat yra nepastovi: trunkanti, kol patenkinamas vieno iš draugų malonumas. Naudos ir malonumo draugai – nedori ir atsitiktiniai. Dori draugai yra tikri draugai (t. p., 216). Tikri draugai, būdami patys sau geri, turi viešai vienas kitam rodyti palankumą ir linkėti vienas kitam gero (t. p., 212). Tokių draugų reta. Kaip teigia Aristotelis (t. p., 220), „tobulai negalima draugauti su daugeliu, panašiai kaip tuo pačiu metu negalima daugelį mylėti, nes meilė yra [draugystės] perteklius ir galima vieno žmogaus atžvilgiu“:

Tikra draugystė galima tik tada, kai / jei žmogus gyvena pagal dorovės principus, ji yra „tobula ir trukmės ir kitais atžvilgiais: kiekvienas visais atžvilgiais čia gauna lygiai tiek pat ar panašiai, kiek jis duoda“ (t. p., 214). Meilės aspektu tikra draugystė „palaikoma daugiau teikiant meilę negu imant“ (t. p., 220), t. y., meile kitam – draugui, o naudos, malonumo draugystė – meile sau, savo poreikių tenkinimu, t. y., priemonė egoistiniams tikslams pasiekti.

Taigi Aristotelis, kalbėdamas apie dorus (tikrus) ir nedorus (netikrus) draugus, kreipia dėmesį į meilės (kitam *resp.* sau), laiko (trukmės) (pastovūs *resp.* nepastovūs), kiekio (mažai *resp.* daug) kriterijus. Draugystė, Aristotelio supratimu, yra ambivalentiška: tikra draugystė skiriasi nuo netikros (naudos ir malonumo²), kita vertus, jos persikloja³. Be to, draugai – vienas kito veidrodinis atspindys⁴: draugus mylime, kaip patys save⁵; elgiamės su jais, kaip su savimi⁶. Vadinasi, draugo suvokimas susijęs su savęs paties, t. y., *aš*, samprata⁷. Svarbu ir tai, kad šeimos nariai gali būti draugais⁸.

Veidrodžio metaforą plėtoja Georgas Simmelis. Jo (Simmel 1999, 163) teigimu, atvirumu grindžiama draugystė sujungia žmogų su žmogumi⁹. Tarpusavio atvirumas susijęs su pasitikėjimu: draugai tikisi, kad kiekvienas jų yra (gali būti) vienas kitam visiškai atviras ir kad kiekvienas jų išsaugo iš kito išgirstas (geras ir blogas)

2 „Yra įvairių rūšių draugystė – pirmiausia draugystė tikraja ta žodžio prasme, dorų žmonių draugystė, kiek jie yra dori; kitos draugystės rūšys yra tik panašios į tikrąją draugystę“ (Aristotelis 1990, 215).

3 „Dėl panašumo į draugystę, paremtą dorybe, jos [malonumų, naudos] atrodo esančios draugystės – vienoje randame malonumą, kitoje – naudą, o abu šie dalykai būdingi ir tobulai draugystei. Bet kadangi tobula draugystė atsilauko prieš šmeižtą ir yra pastovi, o šiedvi greitai keičiasi ir šiaip daug kuo skiriasi“ (Aristotelis 1990, 218).

4 „Draugas yra antrasis „aš““ (Aristotelis 1990, 237).

5 „Meilė sau pačiam pereina ir į kitus. [...] Juk sau pačiam esi geriausias draugas. Todėl save patį labiausiai reikia mylėti“ (Aristotelis 1990, 242).

6 „Draugystė tai bendravimas. Ir kaip žmogus elgiasi pats su savimi, taip elgiasi ir su savo draugu“ (Aristotelis 1990, 250).

7 „Draugystės apraiškos kyla iš žmogaus santykių su pačiu savimi“ (Aristotelis 1990, 236).

8 „Draugystė iš prigimties sieja gimdytojus su vaiku ir vaiką su gimdytojais“ (Aristotelis 1990, 213). Skirtingos nuomonės laikosi Ursula Nötzoldt-Linden (1994, 29t).

9 Plg.: „Den ganzen Menschen mit dem ganzen Menschen“ (Simmel 1999, 163).

paslaptis (privačius dalykus). Pagal atvirumo kriterijų (atviras *resp.* uždaras) draugai yra tikri ir netikri.

Ursula Nötzoldt-Linden (1994, 29t) draugystę apibrėžia kaip diadinį asmeninį santykį tarp dviejų suaugusiųjų. Draugystė, jos supratimu, gali būti privati (išskyrus santykius tarp šeimos narių¹⁰) ir vieša¹¹. Laiko ir vietos atžvilgiu laisva valia pasirenkama draugystė – tai neribotas kūrybos procesas (t. p., 146t).

Ray'us Pahl, Liza Spencer (2004) laikosi nuomonės, kad riba tarp duotos ir pasirenkamos draugystės, kitaip, draugystės tarp šeimos narių ir draugų, veikiau persikloja (angl. *blurred*), yra sufuzinė (angl. *suffusion*), nei dichotominė. Esama draugų, panašių į šeimos narius, ir atvirakščiai. Autorių manymu, šeimos nariai (kaip duoti) gali būti draugystei pasirenkami (pvz., brolis, kuriam atvirai išsipasakojama), o draugystei tipiškai laisva valia pasirenkami žmonės gali būti ir duoti (pvz., vaikams tėvų parenkami). Riba tarp draugų ir šeimos narių persikloja ir, pavyzdžiui, meilės atžvilgiu. Nors tipiškai draugai vienas kitam patinka, o šeimos nariai – vienas kitą myli, yra atvejų, kai draugai vienas kitą įsimyli, o šeimos nariai – vienas kito nebemyli, bet vienas kitam patinka. Pagal pasirinktus kokybinius (pasirinkimo, atsakomybės (pareigos), svarbumo, laiko, meilės, pagalbos, emocinio palaikymo, pasitikėjimo, pramogos) kriterijus autoriai (t. p., 214) santykį tarp draugų ir šeimos narių apibrėžia kaip graduotą ir dvikryptį.

Davidas Myersas (2008, 447t) teigia, kad „nuspėti, ar du žmonės yra draugai, galima remiantis *art(im)umu*. [...] Svarbesnis už geografinį yra „funkcinis“ atstumas: kaip dažnai susikerta žmonių keliai. [...] Atsitiktinai apgyvendinti viename kambarėje universiteto studentai, kuriems, suprantama, sunku išvengti dažnos sąveikos, greičiau taps gerais draugais nei priešais. [...] Tokia tarpusavio sąveika sudaro žmonėms galimybę ištyrinėti panašumus, pajusti vienas kitam simpatiją ir suvokti save kaip socialinį vienetą. [...] Kodėl artimumas sukelia simpatiją? Viena priežastis – buvimas šalia. [...] Artimumas ne tik leidžia pamatyti panašumus ir parodyti vienas kitam dėmesį“¹². Autorius (t. p., 455), kreipdamas dėmesį į *suderinamumą*, teigia, kad „žmonės linkę pasirinkti draugus ir ypač sutuoktinius, kurie „gerai dera“ ne tik pagal intelektą, bet ir pagal patrauklumą“. Derantieji tarpusavyje yra panašūs vienas į kitą. „Žmonės mėgsta gerai galvoti apie save, dažniausiai jie taip ir daro. Mums būdingas ne tik *šališkas palankumas sau*, bet ir [...] vadinamasis *implicitinis (neišreikštasis) egoizmas*: „mėgstame tai, kas susiję su mumis“; t. y., kas

10 Santykiai tarp šeimos narių yra lokaliai apibrėžti, bet nėra riboti laike; jie nėra pasirenkami laisva valia, lygūs (Nötzoldt-Linden 1994, 145).

11 Plg.: „Freundschaft stellt einen eigenständigen Beziehungskosmos dar, der im intermediären Bereich zwischen privater und öffentlicher Sphäre angesiedelt ist“ (Nötzoldt-Linden 1994, 138).

12 Dar plg.: „Tad jei esate naujokas mieste ir norite susirasti draugų, pasistenkite gauti butą netoli pašto dėžučių, rašomąjį stalą – netoli kavos aparato, vietą automobiliui statyti – netoli pagrindinio pastato. Tokia yra draugystės architektūra“ (Myers 2008, 447).

yra panašu (t. p., 450). „Kai kiti mąsto taip, kaip mes, mes ne tik pripažįstame jų nuostatas, bet ir darome teigiamas išvadas apie jų charakterį“ (t. p., 463). Kitaip kalbant, su panašiais bendraminčiais pasitikriname savo pažiūras. Pasitenkinimą gimdantis panašumas yra prielaida simpatijai. Panašūs žmonės iš tiesų laikosi draugėje, ir atvirkščiai: „pastebėję, kad kažkieno požiūris skiriasi, galime pajusti antipatiją šiam žmogui“ (t. p., 464). Autorius teigia, kad pagal patrauklumo atpildo teoriją mums patinka žmonės, kurių elgesį su mumis priimame kaip dovaną arba kuriuos mes siejame su maloniais įvykiais (t. p., 472). Remiantis tuo, kas sakyta, manytina, kad blogų draugų nėra – yra tik *aš* atspindys, kuriam jaučiama simpatija. Blogi draugai randasi trečiojo – vertinančiojo asmens akimis.

Kalbiniu kultūrologiniu aspektu *draugo* konceptą aptaria Anna Wierzbicka (1997). Remdamasi grožinės literatūros kūriniiais ir žodynų medžiaga, autorė teigia, kad draugo suvokimas atskirose sociokultūrose gali būti ir panašus, ir skirtingas (t. p., 33tt). Pavyzdžiui, skiriami tokie rusų kalbinėje sąmonėje įsitvirtinę koncepto (*mano*) *draugas* komponentai: tai žmogus, kurį *aš* labai gerai pažįstu; apie kurį labai gerai galvoju; su kuriuo noriu dažnai būti, kalbėtis; kuriam galiu pa(si)sakyti viską ir nieko blogo neatsitiks; noriu, kad jis žinotų, ką ir kodėl galvoju ir jaučiu; noriu daryti jam gera, kai jam kas bloga nutinka; žinau, kas jis galvoja apie mane tą patį; kai žmonės galvoja panašiai, jie jaučiasi labai gerai; *aš* taip galvoju apie šį žmogų (t. p., 63). Iš šių komponentų matyti, kad ilgą (ilgesnį) laiką draugai palaiko vienas su kitu labai gerus, dvasiškai artimus, pasitikėjimu, atvirumu, pagalba ir pagalba grįstus tarpusavio santykius, kurie jiems kelia pozityvias emocijas. Pagalba draugui ir kartu su juo praleidžamas laikas – tipiški rusų kalbos vartotojo sąmonėje įsitvirtinę *draugo* komponentai (Wierzbicka 1997, 60t). Lenkai *draugą* suvokia kiek kitaip: *draugo* koncepte neskiriamas pagalbos, dažno buvimo šalia komponentas (t. p., 93t).

Polemizuodamas su Wierzbicka, Aleksejus Šmeliovas (Шмелев 2002, 182tt) teigia, kad svarbiausias koncepto *draugas* komponentas – pagalba esant reikalui. Jo manymu, norint žmogų vadinti draugu, intensyvus nuoširdus bendravimas nėra būtinas: galima ilgus metus su draugu nesikalbėti, tačiau būti tikram, kad, reikalui esant, jis nepaves¹³. Kitaip sakant, su draugu nebūtinai turi būti kas veikama: *būti draugu* skiriasi nuo *draugauti*. Be pagalbos, Šmeliovas skiria tokius rusų kalbos vartotojo sąmonėje glūdinčius koncepto *draugas* komponentus: patikimumas, draugystės išlaikymas ilgus metus be aktyvaus bendravimo, neribotas draugų skaičius. Žinoma, labai svarbu ir tai, kaip kiekvienas įsivaizduoja draugą: tai, kas akivaizdu ir savaime suprantama vienam, kitam gali būti nesusipratimas.

13 Plg.: „Человека, который живет в другой стране и с которым мы давно не виделись и не разговаривали, я могу назвать своим *другом* (если считаю, что могу на него положиться), но не могу сказать, что мы *дружим*» (Шмелев 2002, 185).

Olga Arapova ir Gaisina (Арапова, Гайсина 2005, 58t, 66) nagrinėja rusų kalbos *draugystės* konceptą, kurį sudaro funkcinė semantinė leksemų *draugas–draugauti–draugystė* triada. Pastaroji kalbos vartotojo sąmonėje atliepia draugystės situaciją su subjektu (situacijos dalyviu), predikatu (situacijos pavadinimu) ir abstrakčiu jos pavadinimu (nuo laiko ir modalumo atitrauktos situacijos interpretacija). Subjektas (*draugo* konceptas) – svarbiausias draugystės situacijoje. Per situacijos dalyvio apibrėžtį aiškėja draugystės semantinių požymių visuma, kuri laikui bėgant gali keistis (t. p., 58t; dar žr. Лунцова 2012, 329)¹⁴. Žodžiu, *draugo* konceptas atliepia kalbos vartotojo sąmonėje susiformavusį draugo vaizdinį konkrečiu laikotarpiu (plg. t. p., 71t, 78). Iš *draugauti* koncepto aiškėja emociškai nuspalvinti konkretūs veiksmai, skirti draugystės situacijai palaikyti. Abstraktusis daiktavardis *draugystė* pirmiausia turi semantinį draugės (žmonių grupės) požymį; *draugystės* konceptas atskleidžia ne pavienio (atskiro) draugo, o draugo kaip grupės idealą (t. p., 68). Autorių nuomone (t. p., 78), plačiąja prasme *draugystės* konceptas – tai sinergetinė struktūra, kurią sudaro šešios paraleliai, bet ne vienu laiku nuolat kintančios semantinės dalys: kitas, giminystė ir bičiulystė, veikimas kieno nors labai, draugiški santykiai, intymūs meilės santykiai.

Remdamasi aiškinamaisiais XX–XXI amžiaus rusų kalbos žodynais, Galina Prichodko (Приходько 2009, 25) lygina *draugo* ir *brolio* konceptus ir teigia, kad pagal aktualumą *draugo* konceptas apima tokius požymius: abipusiškumas (rus. *взаимность*), artumas (rus. *близость*), prieraišumas, simpatija (rus. *привязанность, симпатия*), bendravimas (rus. *общение*), asmeniniai santykiai (rus. *личностные отношения*), gero linkėjimas (rus. *доброжелательность*), nuoširdumas (rus. *искренность*), pasitikėjimas (rus. *доверие*), intensyvumas (rus. *интенсивность*), sutarimas (rus. *единодушие, согласие*). *Brolio* konceptą sudaro abipusiškumas, artumas, giminystė, vyras, asmeniniai santykiai, prieraišumas, simpatija, bendrumas (rus. *общность, единение*), panašumas (rus. *подобие, сходство (социальное, условий)*), bendravimas, sutarimas. Autorė (t. p., 24) daro išvadą, kad bendravimas tarp draugų ir brolių yra panašus – apibusis, artimas; draugiškų ir broliškų santykių pagrindas – prieraišumas, simpatija ir sutarimas. 13-os dabartinės rusų ir 11-os dabartinės vokiečių kalbos žodynų, rusų ir vokiečių kalbos tekstynų ir asociatyvinio eksperimento pagrindu Prichodko (Приходько 2011) rekonstruoja rusų ir vokiečių kalbos vartotojų sąmonėje įsitvirtinusius *draugystės* konceptus ir prieina išvados, kad rusų ir vokiečių

14 Plg.: „Однако если семантическое развитие данной сферы [т. е. сферы «дружеские отношения», представленной наибольшим числом значений лексем анализируемой триады *друг – дружить – дружба* и их парасемантов] до 20 века характеризовалось постоянным ростом тического компонента, воспроизведением сценариев истинной дружбы, то в настоящее время наблюдается обратный процесс, когда активизируется употребление слов *друг, дружить* и *дружба* для обозначения не очень близких приятельских отношений: *Попробуй собрать всех своих друзей (если, конечно, размеры дачи позволяют вместить 150 человек)*“ (Арапова, Гайсина 2005, 64).

kalbos vartotojai *draugystę* iš esmės suvokia panašiai¹⁵. Pagrindinis skirtumas tarp jų – draugiškų santykių kryptis: rusų kalbos vartotojui svarbu asmeninis, o vokiečių kalbos vartotojui – visuomeninis santykis (Приходько 2011, 7, 17)¹⁶.

Funkciniu semantiniu aspektu rusų kalbos *draugo*, *draugystės* konceptus nagrinėja Olga Luncova (Лунцова 2012). Ji (t. p., 332) semantinius konceptų požymius skirsto pagal tris kriterijus: jausmai ir emocijos, santykiai, veiksmai (plg. Хизова 2006, 218). Jausmams ir emocijoms autorė priskiria palankumą, gero linkėjimą, prierašumą, meilę, atsidavimą, pasitikėjimą, dvasinį artumą ir pan. Draugiški santykiai, kurie, remiantis Luncova, yra unikalūs, nuolatiniai, artimi ir bičiuliški, grindžiami abipusiškumu, tarpusavio supratimu, pasitikėjimu, dvasiniu artumu, atsidavimu, išipareigojimu ir noru padėti. Veiksmų grupę sudaro bendra veikla, fizinė ir moralinė pagalba, sunkumų įveikimas kartu ir pan. (t. p., 329t).

Žodynų, paremiųjų ir asociatyvinio eksperimento, kuriame dalyvavo 80 abiejų lyčių 21–33 metų respondentų, pagrindu Anastasija Bezuglaja (Безуглая 2017, 172t) daro išvadą, kad rusų kalbos vartotojų sąmonėje glūdi toks *draugystės* suvokimas: tai aukščiausia dvasinė vertybė, kurios negalima nusipirkti; draugystė atneša laimę (plg. Хизова 2005, 70). Tikra draugystė – tai reagavimas, patikimumas, pagalba bėdoje; ji grindžiama tarpusavio rūpesčiu ir supratimu, o draugiški santykiai, kurių pagrindą sudaro bendri interesai, išsiskiria nuoširdumu, nesavanaudiškumu (plg. Хизова 2006, 222tt; 228¹⁷). Asociatyvinis eksperimentas parodė, kad dabartinės rusų kalbos vartotojai *draugas* ir *draugė* suvokia panašiai: *draugas* – tai artimas žmogus, kuriuo visada galima pasikliauti; tikras draugas palaiko, kai sunku, jis moka džiaugtis ir yra patikimas, supratingas; *draugė* – tai artimas žmogus, kuris visada išklauso, padeda, palaiko (Безуглая 2017, 170; plg. Хизова 2006, 222).

15 Plg.: „В представлениях о собственно *дружбе / Freundschaft* у русских и немцев много общего: это очень близкие, длительные отношения, основанные на взаимной искренней симпатии, преданности и доверии, взаимовыручке“ (Приходько 2011, 18).

Apie rusų, anglų ir ispanų kalbos vartotojų sąmonėje glūdinčių *draugo*, *draugystės* konceptų panašumus ir skirtumus plačiau žr. Толчина (2010a), plg. Опря, Донскова (2017). Apie *draugystės* konceptą rusų ir ispanų šnekamojoje kalboje žr. Толчина (2010b).

16 Plg.: „В российском социуме представления о дружеских отношениях более личностны, в немецком они чаще носят общественный характер. В русской культуре эти отношения более замкнуты. Для людей, связанных такими отношениями, характерно ощущение принадлежности к одному кругу, такие отношения объединяют их, одновременно противопоставляя остальным членам общества; в основе дружеских отношений лежит интерес к личности другого, его индивидуальному сознанию, мировосприятию. В немецкой культуре дружеские отношения, напротив, объединяют социум в целом, а не отдельных его представителей; любой человек, находящийся рядом, – потенциальный друг (в широком понимании этого слова)“ (Приходько 2011, 17).

17 Plg.: „Русская дружба – это **священный** предмет, обладающий **ценностью** и **ценой**. [...] Английская дружба не отличается святостью, хотя это бесспорно **ценная вещь**, имеющая **руководное** происхождение“ (Хизова 2006, 224t).

Minėtų autorių išskirti *draugo* (plačiaja prasme *draugystės*) koncepto kriterijai koreliuoja ne tik su *brolio*, bet ir su *šeimos* konceptu. Pavyzdžiui, Kristina Rutkovska (2017, 138t), etnolingvistiniu aspektu aptardama lietuvių kalbos *šeimos* konceptą publicistikos diskurse, teigia, kad šeima eiliniam Lietuvos gyventojui „asocijuojasi su nuoširdumu, intymumu, atvirumu“, kai „kitų interesai turi būti tokie pat svarbūs kaip asmeniniai, ir net svarbesni“. Šeimos pagrindą, autorės nuomone (t. p., 140), „sudaro bendravimas ir buvimas kartu“. Anketinės apklausos, atliktos laikantis projekto *Eurojos* reikalavimų, duomenų pagrindu autorė (Rutkovska 2017, 135t; dar žr. 145tt) teigia, kad „šeima – tai ne tik giminės, bet ir draugų, žmonių, su kuriais juos sieja dvasinis ryšys, būrys; ji šiais laikais kuriama meilės pagrindu. [...] Meilė nulemia šeimos egzistavimą, ji jungia ir visus kitus šeimos narius, o ne tik vyrą ir moterį, kurie santuokos pagrindu sukuria šeimą. Ne mažiau svarbi šeimoje yra pagarba vienas kitam, kai [...] išsaugoma kiekvieno asmeninė erdvė“. Svarbu taip pat yra įsipareigojimas vienas kitam, atsakomybė, pasiaukojimas, pagalba ir palaikymas bei nuolatiniai ryšiai, „susitikimai, bendravimas, buvimas kartu, kuris suteikia džiaugsmo, jėgų ir išvermės“. Kognityviniu požiūriu šeima – „tai žmonių grupė, kurią jungia ne vien giminystės ryšys, bet ir bendri interesai, kartu atliekami darbai, dvasingumas, o šeimos nariais gali tapti ir dvasiškai artimi žmonės; šeima yra tyrų jausmų, dorovingumo šaltinis, ji skatina gerąsias individo savybes, prisideda prie jų puoselėjimo, saugo savo narių laisvę; [...] šeimoje svarbūs buitiniai santykiai, bendras stalas ir kartu leidžiamas laikas, švenčiamos šventės“ (Rutkovska 2017, 148).

Apibendrinant visa matyti, kad *draugo* ir *šeimos* konceptai susiję. *Draugo* (plačiau, *draugystės*) konceptui lietuvių kalboje taip pat, matyt, svarbūs gali būti atskirų autorių darbuose minėti tiek veidrodinio atspindžio, laiko, vietos, meilės, tiek ir atvirumo, pasitikėjimo, dvasinio ryšio, pagalbos, bendravimo ir kt. kriterijai. Dalis kriterijų atliepia vidines nuostatas (emocijas, jausmus) tarp draugų, kiti – veiksmus, kuriančius draugystę, tretį yra labiau abstraktūs.

Šiame straipsnyje į konceptą žiūrima iš apačios į viršų (angl. „*bottom-up*“ *approach*)¹⁸: *draugo* konceptas nagrinėjamas išėjies tašku imant struktūrinę semantiką, tiksliau, struktūrinis požiūris į reikšmę derinamas su kognityviniu. Laikomasi nuomonės, kad „struktūrinė reikšmė yra eksplikuota kognityvinė reikšmė“ (Jakaitienė 1988, 58; plg. Jakaitienė 2010, 56; Gudavičius 2011, 117). Struktūrinė reikšmė su konceptu susijusi dalies ir visumos santykiu sąlygiškai¹⁹, t. y., ji verbalizuoja tam tikrus kintančius mentalinio turinio elementus.

18 „Iš apačios į viršų“ požiūrio į konceptą laikomasi Heli Tissari (2008) straipsnyje, kur tekstyno pagrindu nagrinėjama *laimė* ir *džiaugsmas*.

19 „Netgi ne visai teisinga kalbėti apie jų [žodžio reikšmės ir sąvokos] sąveiką, nes sąveika implikuotų tam tikrą atskirumą. Matyt, mes čia susiduriame su vienu reiškiniu, kuris tačiau, būdamas labai sudėtingas, turi dvi emanacijos formas: labiau paviršinę – žodžio reikšmę ir labiau giluminę, labiau varijuojančią – kognityvinę sąvoką. Genetiškai galima pripažinti sąvokos pirmumą žodžio reikšmės požiūriu“ (Gudavičius 2007, 18; plg. dar Jakaitienė 1988, 57t).

Analizuojant žodžių tarpusavio santykius aktualu, kokia informacija jais reikiama (komunikuojama), t. y., koks / kaip yra verbalizuojamas draugo konceptas kaip kalbos vartotojų sąmonėje glūdinti kintanti konceptuali informacija, mąstymo turinys, strategija (plg. Jakaitienė 1988, 42t, 57tt; 2010, 17t, 45t, 50). Jo pagrindu galima kalbėti apie vadinamąjį kalbos pasaulėvaizdį²⁰ kaip kalbos elementuose užfiksuoto turinio supratimą; tam tikrą tikrovės interpretaciją kalboje (plačiau žr. Gudavičius 2007, 10; 2009, 11tt; Rutkovska, Smetona, Smetonienė 2017, 20t, 29 ir ten cituojamą literatūrą).

Šio tyrimo objektas – daiktavardžio *draugas* skirtingos formos. Tikslas – remiantis turimų formų analize publicistikos sakinyje apibrėžti *draugo* konceptą²¹ kaip pasaulėvaizdžio žmogaus sąmonėje dalį, tam tikrą suvokimo būdą. Keliamas klausimas, kaip vartosenoje per formalią struktūrą aktualizuojama mentalinė struktūra.

Išsikelti tokie uždaviniai: minėti, kaip daiktavardis *draugas* apibrėžiamas žodynuose, aprašomas gramatikų darbuose, išanalizuoti skirtingas kalbamojo žodžio formas minimaliuose dabartinės lietuvių kalbos publicistikos fragmentuose – sakinyje ir analizės pagrindu nustatyti, kaip per raišką skleidžiasi draugystės turinio tendencijos²² – dabartinės lietuvių kalbos vartotojų sąmonėje egzistuojantis *draugo* konceptas.

Visų pirma žiūrima, kad daiktavardžio *draugas* formos būtų vartojamos sakinio lygmeniu: pačios eitų predikatu (*Mes esame geri draugai*) arba būtų vienu iš predikato (veiksmažodžio, būdvardžio) valentinių aktantų (*Savaitgalį skirk tik sau ir savo draugui*). Kreipiamas dėmesys į nagrinėjamo daiktavardžio aktantų leksinį valentingumą (*Katė ar šuo – geriausi žmogaus draugai*) ir kokie (būsenų *resp.* veiksmų) predikatai formuoja sakinio branduolį.

Pagrindinis tyrimo metodas – aprašomasis analitinis, gramatinės, semantinės analizės.

Nagrinėjant vartoseną, remiamasi pavyzdžiais, rinktais iš Vytauto Didžiojo universiteto Kompiuterinės lingvistikos centre sudaryto *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* (toliau – DLKT²³). Nuo 1992 m. iki šiol kuriamo DLKT didžiąją dalį sudaro rašytinės, dažnai redaguotos, skirtingų žanrų: publicistikos, grožinės, ne-grožinės ar administracinės literatūros, kalbos tekstai. Dalis jų yra verstiniai. DLKT sakytinės kalbos pavyzdžių yra akivaizdžiai mažiau. Publicistikos tekstynas sudaro 63,8 proc. visos DLKT medžiagos. Analizei atrinkta 700 publicistikos sakinių su skirtingomis *draugas* formomis. Reikalui esant atsižvelgiama ir į sakinių minimalų kontekstą (300 ženklų pagal DLKT konkordanso eilutės plotį).

20 Plg. Rutkovskos, Smetonos, Smetonienės (2017, 22) vartojamą terminą *pasaulio vaizdas kalboje* (PVK).

21 Apie terminų *reikšmė, sąvoka, konceptas* ir *prasmė* turinį ir jų tarpusavio ryšius plačiau žr. Gudavičius (2011; 2007, 14tt); plg. Jakaitienė (2010, 46tt).

22 „Aprašant kalbos vartoseną, kuri nuolat kinta ir todėl labai sunku ją nustatyti (apibrėžti), galima operuoti tik tendencijomis“ (Vykepelė 2005, 20).

23 Prieiga internete: <http://tekstynas.vdu.lt>. Pavyzdžiai straipsniui rinkti 2019 m. vasario mėnesį.

2. DRAUGAS žodynuose, gramatikos darbuose

Norint detalizuoti *draugo* turinį ir laikantis požiūrio, kad bendroji žodžio reikšmė suvokiama intuityviai ir yra abstrakcija (Karaliūnas 1997, 277t), svarbu, kaip aptariamasis žodis teikiamas žodynuose.

Atskaitos tašku pasirinkus dabartinės lietuvių kalbos vartosena, pagrindu imamas *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas* (BLKŽ_e). Čia skiriamos keturios daiktavardžio *draugas* reikšmės: (1) „asmuo, kurį kas gerai pažįsta²⁴ ir mėgsta²⁵“ (žr. 1–2 sakinius), (2) „asmuo, kuris dirba tą patį darbą su kuo ar dalyvauja toje pačioje veikloje“ (žr. 3 sakinį), (3) šnek. „nesantuokinis vyras ar žmona“ (žr. 4 sakinį), (4) psn. „priedėlis prie pavardės, vartotas kairiųjų partijų ir profsąjungų narių vietoj žodžio „ponas““ (žr. 5 sakinį). *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* (DLKŽ_e) yra dvi *draugas* reikšmės: (1) „asmuo, su kuriuo palaikomi artimi²⁶ santykiai, bičiulis“ (plg. 1–2 sakinius), (2) „asmuo, dirbantis tą patį darbą, priklausantis tam pačiam kolektyvui, esantis tų pačių pažiūrų ir pan.“ (plg. 3 sakinį). Didžiajame *Lietuvių kalbos žodyne*²⁷ (LKŽ_e) skirtos šešios *draugas* reikšmės: (1) „asmuo, su kuriuo palaikomi artimi, pasitikėjimu, meile pagrįsti santykiai, bičiulis“²⁸ (plg. 1 sakinį), (2) „asmuo, dalyvaujantis toje pačioje veikloje, turintis tą patį darbą, profesiją ar laipsnį, kolega“ (plg. 3 sakinį), (3) „to pat kolektyvo, tos pat aplinkos narys“ (plg. 3 sakinį); (4) „palaikytojas, rėmėjas, šalininkas“ (plg. 6 sakinį), (5) „sutuoktinis; vyras; žmona“; (6) sov. „tarybinės įstaigos, įmonės kolektyvo narys, tarybinis žmogus“²⁹ (plg. 7 sakinį).

- (1) *Tai mano vaikystės draugė.*
- (2) *Mes esame geri draugai.*
- (3) *Kelionės draugai.*
- (4) *Ji gyvena su draugu.*
- (5) **Drauge** viršininke, čia reikia jūsų parašo.
- (6) *Nebūk niekumet draugu svetimų griekų brš.*
- (7) *Seminare dalyvauja partijos darbuotojai – iš viso apie 100 draugų sp.*

24 Plg. Nijolės Sližienės (1998, 143) skiriamą veiksmažodžio *pažinti* „palaikyti ryšius, būti pažįstamam“ junglumą (valentingumą), pvz., *Ar seniai tu [Pcp] ji [Con] pažįsti?*

25 Plg. Nijolės Sližienės (1994, 419) skiriamą veiksmažodžio *mėgti* „jausti kam palankumą“ junglumą, pvz., *Martyną [Con] visi [Pcp] mėgo, kad buvo dainininkas.*

26 Plg. DLKŽ_e: *artimas* – 4. turintis glaudžių ryšių. Dar žr. t. p. *glaudus* – 2. lipšnus, meilus, malonus.

27 *Lietuvių kalbos žodyno* tomas, apimantis C–F raides, buvo išleistas 1969 metais.

28 Plg. LKŽ_e skiriamą šios reikšmės atspalvį: „kas atsidavęs kam“, pvz., *Šuo – žmogaus draugas* rš.

Nijolė Sližienė (1994, 128), aptardama veiksmažodžio *atsidėti* „atsiduoti, skirti visas jėgas“, pavyzdžiui, sakinyje *Ji atsidėjusi šeimai, namams* valentingumą, laikosi nuomonės, kad subjektas (*ji*) atliepia percipiento [Pcp], o naudininku reiškiamas netiesioginis objektas (*šeimai, namams*) – beneficiento [B] funkciją.

29 Plg. LKŽ_e skiriamus šios reikšmės atspalvius: sov. „priedėlis prie vardo, pavardės, laipsnio ir pan.“ ir „kreipimosi į asmenį žodis, vartotas Tarybų Sąjungoje vietoje žodžio „ponas““. Plg. BLKŽ_e *draugas* 4 reikšmę.

Pagal pirmąsias BLKŽ_e, DLKŽ_e daiktavardžio *draugas* reikšmes, draugas – tai psichinės būsenos patyrėjas, turintis tam tikrą nusiteikimą tikrovės dalykų atžvilgiu, psichologiškai reaguojantis į juos (percipientas [Pcp], žr. Sližienė 1994, 20), antrosiose reikšmėse aktualizuojamas draugas kaip veiksmo atlikėjas (agentas [A], žr. Sližienė 1994, 19) arba veiksmo poveikio gavėjas, būsenos turėtojas (patientas [P], Sližienė 1994, 20) (žr. toliau).

Į *draugą* žiūrint kaip į inherentiškai simetrišką, inversinį tarpusavio (angl. *mutual*) santykį tarp mažų mažiausiai dviejų situacijos dalyvių³⁰: *aš* ir *kitas*, tas *kitas*, pagal žodynines *draugo* definicijas, gali būti *savas* (giminystės (šeimos) santykiai) arba *svetimas* (negiminystės santykiai)³¹. Svetimiausias iš *kitų* tas, kuris su kalbančiuoju (*aš*) susijęs atsitiktinai, situaciškai, pavyzdžiui, *Neturiu popieriaus, o be jo – neduoda. Prašiau prieš stovintį aukštą, inteligentišką žmogų, atrodo, tarnautoją: – Matau, turite laikraštį, gal draugas paskolintumėte gabaliuką saldainiams? – Koks aš tamstai draugas? Juk aš su tamsta kiaulių, rodos, neganiau? – atkirto ir plėšia popierių. – Atleiskit (DLKT) (žr. BLKŽ_e *draugas* 4 reikšmę; plg. Арапова, Гайсина 2005, 62).*

Žodyninėse *draugas* apibrėžtyse eksplikuoti artumo, palankumo, pasitikėjimo, meilės, bendrų pažiūrų, interesų, veiklos kriterijai, implikuoti – laiko, vietos. Vieni kriterijai atliepia draugiškiems santykiams būdingas būsenas, kiti – veiksmus.

Valentingumo pagrindu tai divalentis predikatas, t. y., jo reikšmė lemia dvi laisvas vietas³², kurias sakinyje užima tam tikros reikšmės žodžiai bei jų formos – aktantai (plačiau žr. Sližienė 1994, 15tt; plg. Jakaitienė 2010, 65tt). Aktantai gali būti pasakomi predikatiškai ir nepredikatiškai. Nepredikatiškai tarpusavio santykis žymimas daiktavardiniame junginyje (*Priešais mane sėdi mano draugas Buožis, didelis piešėjas ir humoristas*), predikatiškai – pavyzdžiui, veiksmožodžio *būti* formomis su daiktavardžio predikatyvu (*Jėzus yra manyje ir jis – pats geriausias mano draugas*). Konstrukcijoje *Jis – pats geriausias mano draugas* tarpusavio santykio dalyviai (*jis, aš*) reiškiami predikatiškai vartojamo daiktavardžio *draugas* dviem valentiniais aktantais: percipientą atliepiančiu subjekto vardininku (*jis*) ir sintaktiškai pažemintu komitatyvo³³ kilmininku (*mano*) daiktavardiniame junginyje. Tais atvejais, kai vienas iš daiktavardžio *draugas* aktantų žymimas naudininku, jis su-

30 Plačiau apie vadinamuosius leksinius (inherentinius) reciprokus (angl. *lexical reciprocal*), arba alelinius predikatus (angl. *allelic predicate*) žr. Haspelmath (2007, 2090).

31 Plg. DLKT pavyzdį: *Gražiai Zuzana pasakojo apie šiluviškius, gimines, artimus ir tolimesnius draugus. Jai nėra blogų žmonių. Tik vieni toliau lieka, o kiti labiau į širdį įsminga.*

32 Išskyrus atvejus, kai aptariamieji žodžiai vartojami daugiskaitos forma; tada jie yra vienvalenčiai arba dvalenčiai (plg. 3 sakinį).

33 Komitatyvas suprantamas, pagal Nijolės Sližienės (1994, 22) „Lietuvių kalbos veiksmožodžių junglumo žodyną“. Komitatyvas [Com] – tai antraeilio agento, patiento, percipiento ar beneficento funkcija, pasirodanti greta atitinkamos pagrindinės funkcijos ir sakinyje dažniausiai atitinkanti prielinksninę konstrukciją *sulnstr*, pvz., *Julius [Pcp] draugauja su Vincu [Com]*.

prantamas kaip beneficentas³⁴, pavyzdžiui, *Tomas [Pcp] man [B] yra labai geras draugas*. Abu *draugas* aktantai gali būti pasakomi subjektu einančia daiktavardžio ar įvardžio daugiskaitos forma arba dviem daiktavardžiais ar įvardžiais, sujungtais sujungiamuoju jungtuku *ir*. Pavyzdžiui, sakinyje *Jeigu aš gailiuosi, kad tave vakar įskaudinau, ir tu patiki mano gailėsčiu, tu atsiveri man, ir mes* (plg. *aš ir tu*) *vėl esame draugai* subjektu einantis įvardis *mes* atitinka percipientą [Pcp], kuris sutampa su komitatyvu [Com], t. y., jį galima suvokti kaip komitatyvųjį ([Pcp_{Com}]³⁵) (dar plg.: *Mudu su Antanu – geri draugai*). Čia matyti sintaksinių aktantų mažinimas (angl. *valence-reduction*): daiktavardis *draugai* vartojamas kaip vienvalentis. Kitaip kalbant, atsižvelgiant į skirtingą situacijos aktualizaciją, tarpusavio situacijos dalyviai semantiškai gali būti interpretuojami skirtingai: vienas jų ([Pcp]) iškeliamas į avansceną, kitas (pvz., [Com]) – lieka fone, arba, kai aktualizacijos skirtumai nėra svarbūs, abu situacijoje dalyvaujantieji suprantami kaip vienis ([Pcp_{Com}]) (dar plg. Sližienė 1994, 43). Tais atvejais, kai sakinyje *draugas* formos eina vienu iš savarankiškos reikšmės predikato aktantų, jo semantinę interpretaciją lemia to predikato reikšmė, pavyzdžiui, *Galiu sakyti, kad [aš] [B] turiu³⁶ dvi labai geras drauges [P], keletą gerų, o kitos – artimos bei mielos pažįstamos* (DLKT) (dar žr. toliau).

3. Empirinės medžiagos atranka

Tyrimui sakiniai su daiktavardžiu *draugas* eiliškumo tvarka atrinkti į DLKT išplėstinės paieškos laukelį įrašius žodžio pradžią *draug* ir pasirinkus, t. y., pažymėjus varnele, analizuoti tik publicistikos šaltinius. Naudotas paieškos kriterijus *prasideda*. Paieškos metu pagal tokią užklausą DLKT teikė beveik 29000 pavartojimo atvejų. Čia pateko skirtingų giminių (*draugas, draugė*), skaičių ir linksnių (*draugė, draugėms* ir pan.) formos. Analizei su minimaliu kontekstu iš eilės atrinkti 700 sakinių, kur aptariamasis žodis pats eina predikatu (žr. 8–10 sakinius) arba yra kito predikato (veiksmažodžio, būdvardžio) aktantas (žr. 11–14 sakinius). Nuosalyje palikti pavyzdžiai, kur *draugas* eina nederinamuoju atributu, t. y., vartosena žodžių junginio lygmeniu (žr. 15–16 sakinus).

- (8) *Kas yra draugai, pamatai pralaimėjęs. Nedaug jų. – Bet buvo tokių žmonių? – Atsirado. Tai ir yra svarbiausia.*
- (9) *Tomas man yra labai geras draugas. Tai draugas, kuris padeda abejonėse.*
- (10) *Geriausias mano draugas yra vyresnis brolis.*

34 „Beneficentas – adresato, gavėjo, turėtojo funkcija, būdinga gyvoms būtybėms, ypač asmenims, kurių naudai ar nenaudai kas vyksta, darosi, yra“ (Sližienė 1994, 21).

35 Plačiau apie dvisluoksnės hierarchiškas funkcijas žr. Drukteinis (2009).

36 Veiksmažodžio *turėti* „būti susijusiam su kitais asmenimis santuokos, šeimos, giminystės, draugystės, tarnybos ir kitokiais ryšiais“ valentingumą žr. Sližienė (2004, 354).

- (11) *Geras draugas yra jausmingas* – jis girdi ne tik tai, ką tu sakai, bet ir jaučia, kaip tu gyveni.
- (12) *Sniečkus visada buvo negailestingas savo priešams, bet atlaidus bei rūpestingas draugams.*
- (13) *Su draugu jie išplovė vagono grindis ir, progai pasitaikius, nusileido ant bėgių.*
- (14) *Turi stiprų humoro jausmą, kūrybingas. Pats visur dalyvavo ir draugus traukė su savim.*
- (15) *Ar daug turiu draugų? Nežinau. Draugo samprata labai plati, nors patikimų, manau, turiu.*
- (16) *Jis skambina vidurnaktį ir virptelėjusiu balsu paprašo atvažiuoti į jo draugo butą miesto pakraštyje.*

Tikėtina, kad iš tų vartosenos atvejų, kai aptariamasis daiktavardis sakinyje eina predikatu, paaiškės, kas (žmogus *resp.* nežmogus, gyvas *resp.* negyvas ir pan.) yra draugas, tarp ko (su)kuriami draugystė, o kai vienu iš kito predikato aktantų – ką / kaip draugas jaučia, elgiasi, daro, kaip kuriama draugystė (plg. 11–14 sakinius).

4. DRAUGAS pagal DLKT

Iš DLKT publicistikos matyti, kad žmogus, norintis tapti (būti) kito draugu, visų pirma tokiu turi (mokėti) būti pats sau: artimas, sąžiningas, atviras, skiriantis sau laiko (žr. 17–21 sakinius) (plg. Aristotelis 1990, 236tt). Žmogaus (ne)palankumas savo paties atžvilgiu sakinyje aktualizuojamas beneficento naudininku (žr. 17 sakinį). Būsenos patyrėjas yra ir (ne)palankios³⁷ būsenos gavėjas: aš [Pcp] esu sau [B] draugas (plg.: *aš esu savo draugas; bet: aš esu kitam / kito draugas). Būdamas (mokėdamas būti) draugiškas sau, žmogus gali būti draugu kitam [B], ir atvirkščiai (plg. 9, 20 sakinius).

- (17) *Pilnatis tipas labai kūrybingas, nors nepasižymi kantrybe užbaigiant darbus. Patys sau geriausi draugai bei pikčiausi priešai. Taigi jeigu mylite pilnatis tipo žmogų, lengva nebus, nes riba tarp myliu ir nekenčiu yra labai plona.*
- (18) *Draugai? Ar ne geriausias draugas yra mūsų pačių rami sąžinė? Nes gyvename būry, o mirštame vieni. Ir ką padėtų, jei mirštant būriai draugų tiestų mums rankas? O rami sąžinė, manau, padės...*
- (19) *Man reikėjo to todėl, kad vaikystėje jaučiausi nesuprastas ir susvetimėjęs su savimi ir kitais vyrais, labai dažnai buvau vienišas ir atstumtas draugų.*

37 Plg. DLKŽ_ę: palankus – 1. kuris pritaria, simpatizuoja. LKŽ_ę: palankus – 5. pritariantis, simpatizuojantis, atsidavęs, gera linkintis.

Plg. DLKT sakinį: *Ir čia esu draugų palaikoma. Geranoriškumas, atpažįstant mane kaip savitą ir niekuo nepakeičiamą.*

- (20) *Išeiti iš namų – neįpratai. O ir nėra pas ką. Kelios tetulės zirzeklės. **Draugių** – ne pasiplepėjimui, o tikrai, nėra. **Gal ir pati niekam draugė nebuvai.** Vis šeimai atsidėjai, laiko, o gal ir noro nebuvo.*
- (21) *Kad nepabijotų atverti ne vien tai, ką jis bijo pasakyti žmonėms ir nieku gyvu jiems to nepasakys, ne vien tai, **ką jis bijo pasakyti** geriausiems savo **draugams**, bet net ir tai, **ką jis bijosi** kartais net **pats sau prisipažinti**, – tai juk pasaulyje tada kiltų tokia smarvė, jog mums visiems tektų užtrokšti.*

Palankumas sau ir kitam gimsta iš meilės plačiaja prasme (žr. 22–23 sakinius). Gebantis mylėti (dar plg. 24 sakinį) – palankus žmogus – tai ne tik artimas, atviras ar sąžiningas, bet ir atlaidus, dosnus, geras, geranoriškas, jausmingas, jautrus, ištikimas, kantrus, mandagus, nuoširdus, pagarbus, patikimas, rūpestingas, supratingas, pastabus, pilnas dėkingumo ir kitų pozityvių nuostatų draugas³⁸ (žr. 11–12, 25–31 sakinius).

- (22) *Jeigu pats žmogus draugus renkasi pagal emocinio artumo kriterijų, didelė tikimybė, kad ir pats būna pasirenkamas iš meilės.*
- (23) *Pradžioje jie buvo labai dideli draugai ir vienas kitą labai mėgdavo.*
- (24) *Jūs neįaučiate jokio pavydo. **Draugai jus myli**, esate pirmas, **su kuriuo jie dalijasi savo džiaugsmais**. Net jeigu ir ištinke pavydo priepuoliai, stengiatės juos užgniaužti.*
- (25) *Svarbiausi asmens bruožai pasirenkant partnerį ar draugą. Apklaustųjų skaičius (N=562). Iš atsakymų matyti, kad **pasirenkant** partnerį ar **draugą** labiausiai **vertinamos** šios žmogaus savybės: **ištikimybė** (77%)³⁹ ir **sąžiningumas** (74%) – sudėjęs reikšmes „labai svarbu“ ir „svarbu“ gauname beveik šimtą.*
- (26) ***Aukojimasis, dosnumas ir kantrybė, pasirenkant draugą** (-ę), nėra laikomos svarbiomis savybėmis.*
- (27) *Pabendraurus supratau, kad naujasis mano **draugas** yra iš tiesų labai šaunus – **gražus, įdomus** ir labai **supratingas**. Svarbiausia – jis man skyrė labai daug dėmesio.*
- (28) ***Draugai** turi būti **nuoširdūs** ir **tave suprasti**. Tokia ir yra mano geriausia draugė, buvusi bendraklasė, o dabar kambario draugė. Mes jau 9 metus kartu.*
- (29) *Dabar sau tikrai gražesnė atrodau. O mano **draugai** nelabai **pastabūs**. Žiūri žiūri ir sako: „Tu kažkokia kitokia“. Laimingesnė, – sakau.*
- (30) *Paprastčiausiai negalėjau rasti priežasties gyventi. Buvau **mandagi** naujajai kambario **draugei**, kai ji pareidavo, bet laikiau atstumą. Neturėjau ko jai sakyti. Egzistencija buvo beprasmė.*
- (31) ***Esu pilnas dėkingumo** Tau, Juozui (A. Damušio brolis – A. Ž.) ir **draugams**, kurie neatsisako dabar padėti.*

38 Plg. DLKT sakinį: Memuaristui liudyti **savo jaunystės draugų sielos grožį**, jų šviesumą bei ištikimybę esą visada miela, ir naujai paglostą tokie paliudijimai jau gerokai gyvenimo pavargintą širdį.

39 Dar plg. DLKT sakinį: *Kas iš to išeis? Draugai atkalbinėja.* – Bet Ona – **draugas, ištikimas** ligi galo. Ji neabejoja. *Taupo pinigų kelionei.*

Konkrečiau matyti, kad žmogus, kaip percipientas, nebijo draugui atvirai pasakyti savo nuomonę, papasakoti savo gyvenimo istoriją, paliudyti savo tikėjimą, iškloti savo baimes, nesidrovi duoti paskaityti savos kūrybos. Jis jautriai guodžia prislėgtą draugą, tiki juo, supratingai išklauso nuomonę⁴⁰ ir (ar) pasikliauja jo patarimais (žr. 32–42 sakinius).

- (32) **Bet kas vykdavo mano viduje, papasakodavau tik savo geriausiai draugei, kuri mane gerai pažįsta ir supranta.**
- (33) **Turiu didelį dorovės jausmą, esu kupinas gerų ketinimų ir nepalenkiamo noro tapti visais atžvilgiais garbingu žmogumi, todėl mano draugai suteiktų didžiulį dėaugumą, jei nuoširdžiai nurodytų mano trūkumus.**
- (34) **Reikėtų ir kiekvienam iš mūsų savęs paklausti: „Ar aš nebijau savo draugams, pažįstamiems, kurie nėra tikintys, viešai pasakyti tiesą, paliudyti savo tikėjimą?“**
- (35) **Užuot užsisklendusi savyje, 21 dieną paskambink artimiausiems draugams ir išklok savo fobijas – netruksi įsitikinti, kad už lango – ne tokia jau bjauri ašarų pakalnė.**
- (36) **Kęstutis nesidrovėdamas savo draugams duoda paskaityti savo poeziją, Rūta atvirai pasakoja apie savo tapybą.**
- (37) **Nežinau, kas man atsitinka, tačiau, kai daugiau išgeriu, puolu lįsti prie vyrų, kviečiu juos šokti, o kitą kartą – žeriu nepadorius pasiūlymus. Mano draugai žino šią savybę, todėl nesistebi, kada graibau jiems apie kojas ar šnabždu švelnius žodžius į ausį.**
- (38) **Draugas – visuomet supras ir padės, jis reikalingas, neišduos, reikia mokėti jam atleisti, jį suprasti, nelaimėje padės.**
- (39) **Draugo veidas lydėjo mane, draugo žvilgsnis sergėjo žingsnį, draugo balsas žadino svajonę. Ir aš buvau laimingas. Juk aš turiu draugą. Draugą, kuris neapvilis ir padės sunkią valandą. Draugą, kuris visada bus tau paguoda ir ramstis, tikėjimas ir viltis. Kaip ir tu jam. Abipusė meilė.**
- (40) **Kai žmogus ateina pas draugą pasiguosti, jis nori palaikymo, pritarimo, patvirtinimo, kad jis yra teišus, o blogas – kažkas kitas.**
- (41) **O aš pasikliauju ir savo fantazija, ir draugų patarimais.**
- (42) **Išsakyti savo nuomonę, net jei ji skiriasi nuo draugų nuomonės.**

Žinoma, draugas (kaip ir pats žmogus) nėra tobulas gėris (plg. Aristotelis 1990, 217)⁴¹. Jis gali erzinti(s), įs(is)kaudinti, išduoti, paniekinti, pasmerkti, pavydėti, į(si)žeisti, pykti ir dėl to gailėtis, atleisti (žr. 43–47 sakinius). Svarbu (pa)jausti, t. y.,

40 Plg. DLKT sakinį: *Man atrodo, kad esu normalus žmogus, ir mano gyvenimas normalus. Užtat mano draugams atrodo visiškai priešingai. Už polinkį rizikuoti esu ne kartą sumokėjęs per daug.*

41 Plg. DLKT sakinius: *Antanas yra mano draugas. Gerai yra turėti draugą. Aš dažnai galvoju apie Antaną. Negerai, kad Antanas neturi draugo.*

Ne visi draugai yra geri. Bičiuliaujantis su piktavaliu žmogumi, kaip šiukšlės ima kauptis keiksmazodžiai, iškreiptos elgesio ir moralės normos, keičiasi vertybės.

emociškai atliepti, save (plg. 22 sakinį), kitą⁴² ir jį (kaip ir patį save) priimti palankiai (plg. 48 sakinį).

- (43) *Neduok Dieve, pagalvosi, kad nekenti brolio ar draugui pavydi ledinuko.*
- (44) *Bet ar yra begalinis gėris, atlaidumas, nepaliekant širdyje nė krislelio pykčio, lašelio keršto nuodų?.. Kartais mus ir artimiausias draugas pasmerkia, paniekina, išduoda. Pastumia vilkduobėn, kurios tu nenusipelnei.*
- (45) *Tačiau, jeigu jau pasidalyta paslaptimis, tai dauguma lietuvių mano, kad draugas jų neišduos. Bet, jei draugas išdavė patikėtą jam paslaptį, tik jaunesni vaikai mano, kad jis neliks draugu. Tuo tarpu pusei vyresnių vaikų draugystė yra svarbesnė nei jų paslaptis.*
- (46) *[Gailėstis] atkuria ryšį su Dievu. Jeigu aš gailiuosi, kad tave vakar įskaudinau, ir tu patiki mano gailėsčiu, tu atsiveri man, ir mes vėl esame draugai.*
- (47) *Moterys labai dažnai gaili savo draugų, linkusios daug ką jiems atleisti, net nepagalvodamos, kad dėl laikino ryšio nuskriaudžia savo vaikus.*
- (48) *Geri draugai moka sėdėt tylėdami ir puikiai suprastami vienas kitą. Draugas priima tave tokį, koks esi. Didelį daugtaškį palieku prie sąvokų „draugas“ ir „draugystė“... Nes sunku surasti žodžių joms apibūdinti.*

Palankiai priimti – tai mylėti⁴³. Iš meilės⁴⁴ (plg. 22–24 sakinius) gimsta kiti draugams būdingi jausmai ar emocijos – laimė, džiaugsmas, atjauta, dėkingumas, atsidavimas (žr. 31, 33, 39, 49–51 sakinius).

- (49) *Jaučiuosi laiminga būdama gerų draugų būry⁴⁵.*
- (50) *Jūs esate ypatingas žmogus, ir aš džiaugiuosi, galėdama turėti tokią draugę.*
- (51) *Esu dėkingas komandos draugams, kurie matė, jog man sekasi, todėl negailėjo kamuolio.*

Paprastai pozityvių jausmų, emocijų pagrindu draugai kuria, augina vienas kitą – (su)panašėja (žr. 52–55 sakinius).

- (52) *Aš džiaugiuosi ne tik savo draugu, bet taip pat tuo, kuo pats esu jo dėka.*
- (53) *Gal daugiau niekas nė nežinojo, kokio pašėlusio ryžto jam prireikė ne tik apsisprendžiant eiti paskui savo draugą Juozą Lukšą-Daumantą į mirtį, bet net paprasčiausiai treniruotis šuoliui su parašiotu, o vėliau ir iššokti iš lėktuvo.*

42 Plg. DLKT sakinį: *Neišmaniau, ką daryti. Draugė, nujausdama mano būseną, pasikvietė kartu su jos šeima važiuoti į kurortą Kryme.*

43 Plg. DLKŽ: *mylėti* – 1. jausti meilę, prisirišimą, palankumą. LKŽ: *mylėti* – 1. jausti kam prisirišimą, atsidavimą, palankumą; jausti traukimą, linkimą į priešingos lyties asmenį.

44 „Svarbiausias draugystės požymis yra meilė draugams“ (Aristotelis 1990, 220).

45 Plg. DLKT sakinius: *Taip, aš – laiminga! Galiu dainuoti. Turiu šaunius vaikus, būrį puikių draugų. Esu dar negalutinai nusenusi. Grįžtu į šiltus namus, manęs ten laukia šeima, turim ką valgyti.*

Tada pajuntu, kad mano gyvenimas yra toks turtingas, ir esu labai laimingas, nes šalia manęs yra valinga, mylima, gyvenimo audros išbandyta Draugė.

- (54) *Vegetaru tapau būdamas devyniolikos, sekdamas draugo pavyzdžiu, kuris be galo žavėjosi Satia Saibaba tikėjimu, – pradeda pasakojimą apie trejus savo vegetarizmo metus dovidešimt devynerių Donatas Radušis.*
- (55) *Taip atsitinka žmonėms bendraujant tarpusavy? Mes savo pomėgiais ir bodėjimais, viltimis ir troškimais ir t. t. tampame panašūs į savo geriausius draugus.*⁴⁶

Tais atvejais, kai žmogus nenori, nemoka būti kitam žmogui draugu, juo tampa ne žmogus: gyvūnas (šuo, katė, karvė), paukštis (kanarėlė, viščiukas)⁴⁷, daiktas (televizorius, kompiuteris, robotas, riedlentė, statula, lazda, knyga⁴⁸ ir pan.) ar dalykas (darbas, menas ir pan.⁴⁹) (žr. 56–62 sakinius). Tokį draugą žmogus taip pat myli. Leisdamas laiką kartu, „bendraudamas“ su juo, jį pažįsta, prisiriša, atsiduoda⁵⁰. Tarp tokių – žmogus *vs.* ne žmogus, gyvas *vs.* negyvas – draugų mažiau lieka arba nelieka simetriško santykio, t. y., draugystė darosi labiau vienkryptė – palankesnė žmogui naudos ir (arba) malonumo aspektu (plg. Aristotelis 1990, 216t)⁵¹.

- (56) *Kai žmogus nesugeba užmegzti artimų ryšių su žmogumi, jis užmezga ryšį su šuniu. Šuo tampa geriausiu draugu, partneriu. Pasak K. O. Polukordienės, skausmo ir liūdesio esant netekčiai išvengti neįmanoma.*
- (57) *Kiekviena bobutė, nesugebėjusi laiku nučiupti vyro, būdavo pasmerkta vienatvei, beveik išstremta iš kaimo. Jai būtinai reikėjo draugo. Neprižiūrimos katės, kurios irgi buvo beveik už įstatymo ribų, neturėdamos kur prisiglausti, mielai eidavo pas šias moterėles ir čia rasdavo meilę.*
- (58) *Jūs ko nors nepagalvokit. Buvau šokėja, dainavau, vaidinau. Viskuo domėjausi. Daug knygų perskaičiau. Dabar tik radijas mano draugas. Tik jis vienintelis. Jeigu neskubi, pasėdėk, paklausk mano pasakojimo.*

46 Plg. dar DLKT sakinius: *Todėl po studijų sulaukusi vieno malonaus, bet prastos išvaizdos vyruko dėmesio apsalau. Draugas pasirodė besęs panašaus būdo kaip ir aš. Mokėjome vienas kitam pasigirti ir net pagirti vienas kitą.*

Nei ji, nei jos draugai niekada dėl valdžios nekovojo, bet visada prieš valdžią – kokia ji bebūtų – nes valdžia buvo ir bus žmogaus pavergimo ir paniekinimo įrankis.

47 Plg. DLKT sakinius: *Dainuodavo. – Pradžioje jis visko bijojo. Pamato katiną, prisiglaudžia prie manęs ir bijo pajudėti. Dabar jau ir kačiukai, ir viščiukai jam draugai, – pasakoja Laima. O Marius, suprasedamas, kad tai apie jį, pats tęsia: – Ten yra ir karvyčių.*

Laikiau kates, bet dabar mano katinas gyvena pas tėvus. Vienu metu buvau nusipirkęs kanarėlių. Tiesiog staiga pasijutau baisiai vienišas, paskambinau draugui ir pasakiau, kad man reikia kažkuo rūpintis ir jausti kažkienu prisirišimą. Bet žiauriai prašoviau. Iš tų paukščių nesulaukiau jokios šilumos.

48 Plg. DLKT sakinį: *Kas myli knygą, tas niekada nestokos ištikimo draugo, išganingo patarėjo, linksmo bičiulio, nuoširdaus ramintojo. Skaitydamas, tyrinėdamas, mąstydamas žmogus gali prasiblaškyti ir maloniai praleisti laiką.*

49 Plg. DLKT sakinį: *Kas nesuranda to, ko ieško, tegu pasineria į knygą, meno ir gamtos pasaulį, nes tai amžina senovės ir šiuolaikiškumo vienovė. Jie čia suras mylimąją ir draugą, tėvynę ir Dievą Vedę, susilaukė dukters.*

50 Plg.: „Семантика же, связанная с представлением о животном как возможном субъекте дружбы, базируется преимущественно на эмоциональном компоненте дружеских отношений (семы «эмоциональная привязанность», «общение», «совместное проведение времени»)“ (Арапова, Гайсина 2005, 65).

51 Plg. DLKŽ.: *palankus* – 2. tinkamas. LKŽ.: *palankus* – 6. geras, tinkamas, patogus.

Plg. DLKT sakinį: *Nuo daržų ravėjimo šių vasarą sėkmingai išsuka lietus. Lietus – tikras tinginukų draugas, ar ne, Jurga?*

- (59) *Sėdžiu ne viena. Nešiojamas kompiuteris – kitas mano geriausias draugas. Jį pagarbiai vadinu Kolega. Įdomu, ką daryčiau, jei jo neturėčiau?*
- (60) **Lazda**, kaip nebylus, tačiau ištikimas neregio draugas, žinoma nuo seniausių laikų.
- (61) *Ką man daryti? Daugybė moterų dirba vyrų kolektyvuose ir dauguma jų baigusios darbą pasineria į supratingą draugių kompaniją. Įtariu, kad draugių neturi ne dėl to, kad tau patinka riedlentės: riedlentės tau yra tik dingstis neturėti draugių.*
- (62) *Jos didžiausias draugas buvo darbas. Taip į klausimą, kas buvo M. Gimbutienės draugai, atsakė S. Būdvytienė.*

Tapti draugu mokomasi šeimoje⁵², kur mama, tėtis ar kitas šeimos narys (brolis, sesuo ir pan.) gali būti vaiko draugu, ir atvirkščiai (žr. 10, 63–72 sakinius). Draugiškoje, vadinasi, mylinčioje, šeimoje užaugusiam vaikui lengviau būti draugu savo vyrui arba žmonai (plg. 73–74 sakinius). Aristotelis (1990, 218t) teigia, kad tokia „draugystės rūšis remiasi vieno [iš draugų] pranašumu. [...] Ne ta pati draugystė tėvo su sūnumi ir sūnaus su tėvu, arba vyro su žmona ir žmonos su vyru. Kiekvieno iš jų dorybė ir paskirtis skirtingos, skiriasi ir tų draugysčių priežastys. Todėl yra skirtingas ir mylėjimo būdas, ir pati draugystė“.

- (63) *Tada tėvai bando „sureguliuoti santykius“; taip padarydami šiurkščių klaidą. Vaiką tegalima paguosti, raminti, bet ne kištis į jo ir draugų santykius. **Objektyviai blogi draugai atsiranda tada, kai santykiai šeimoje neatviri, nenuoširdūs.***
- (64) **Išmoko iš mamos jos elgesio. Berniukas jautėsi nelabai kam reikalingas, nelaimingas.** Mokėsi jis visai neblogai, bet klasėje draugų neturėjo. Berniukas labai išgyveno dėl savo išvaizdos. Pasirodo, mama, buvusi šokėja, norėjo ir sūnų matyti konkursų nugalėtoją, o berniukas buvo apkūnus.
- (65) *O namuose palikai vienišą tėvą, kurį draugai pasikvietė vedarų, o šis pamiršo, kad turi sūnų, kuris vos nenuskendo kūdroje...*
- (66) *Prisimenu, kaip visos trys sesutės su mažuoju Tomuku bėgdavome per pievas pas mamą. O grįždavome su pilnomis saujomis saldinių ir dalydavome savo draugams. Jie mums pavydėjo, kad turim tokią gerą mamą.*
- (67) **Niekada nerasi geresnės draugės ar draugo kaip motina.** Su savo mama dažnai pasikalbu asmeninėmis temomis, kada reikia, paklausiu patarimo. Su tėvu gal truputį sunkiau bendrauti.
- (68) **Mamytei, kuri man ne tik mama, bet ir draugė**, – pasigiria Laura, neseniai išrinkta šauniausia „Varpo“ gimnazijos moksleive. Išties gera turėti tikrą draugą. Juo gali tapti mokytojas, suolo draugas, o gal žmogus iš kitos klasės.
- (69) *Tačiau jūs kartais pamirštate mane pagirti, kai aš tikrai nusipelnau. O pabarti nepamirštate. **Elkitės su manimi kaip su draugu, tada ir aš būsiu jūsų draugas.*** Atminkite, tėveliai, jeigu jums sunku bendrauti su manimi, kreipkitės patarimų į gydytoją – vaikų ir paauglių psichiatrą.
- (70) *Ją saugo ne vienas sargybinis? – Nesaugo. Ji trejų metų ir dabar užduoda daug filosofinių klausimų. **Su vyresniąja dukra puikiai sutariame, esame draugai. Ir su mažesniąja santykiai iš tėviškų pamažu pradeda peraugti į draugiškus.***

52 Plg.: „Nuo giminystės laipsnio priklauso ir kitų tolimesnių giminaičių draugystė“ (Aristotelis 1990, 226).

- (71) [Vaikai], kurie auga tarp **brolių** ir **seserų**, jaučia šių rūpestį ir globą. Juk žino, kad brolis apgins, sesuo paguos ir pan. Be to, kiekvieną dieną **turi** žaidimų **draugą**. Vienturčiui sunkiau. Jis nori bendrauti, tačiau tėvai paprastai neturi laiko... Štai tokiam vaikui gyvūnas labai reikalingas⁵³.
- (72) Ne, mes nekonkuruojame. Mes draugaujame, ir kalbamės apie viską, ne tik vyną. Jis mano sūnėnas, bet tarsi būtų tikras sūnus. Dabar **jis** [sūnėnas] man – ir kaip **draugas**, esame labai artimi. **Su sūnumis taip pat** – mes visi kalbame, klausomės.
- (73) Vienintelė mano draugė buvo Kipro Petrausko dukra Guoda. Už ją geresnės draugės neturėjau. Ir turiu vienintelį **draugą** – savo **vyrą**. Be jo gyventi negalėčiau⁵⁴.
- (74) – Ar tu visada ištikimas savo žmonai? – ...Aš galvoju, jog **žmona man yra pats geriausias draugas**. Jos nekeisiu į jokią kitą. Turiu namus, šeimą ir man čia gerai. Galų gale žmona yra vienintelis žmogus, žinantis apie mane viską.

Kalbant apie draugo ir šeimos santykį, iš 75–80 sakinių matyti, kaip sukasi *draugas* > *vyras*, *žmona* > *draugas* ratas, t. y., iš draugo pagal pirmąją arba antrąją BLKŽ_e reikšmę (gali būti) tampama draugu pagal trečiąją BLKŽ_e reikšmę ir (gali būti) grįžtama prie pirmosios. Čia aiškėja meilės kaip simpatijos ir meilės kaip intymumo skirtumai. Draugus tarpusavyje sieja simpatija, o vyrą ir žmoną, kaip draugus, – tiek simpatija, tiek (kūniškas) intymumas⁵⁵.

- (75) Čia **buvo**si mano **mokslo seminarijoje draugė** ir **tapo gyvenimo drauge**.
- (76) Grįžau pas Lietuvoje likusį draugą. Tą, kuris mane palaikė, kai neturėjau kur gyventi. **Mes buvome draugai nuo pat vaikystės, paskui tapome pora**. Daug laiko praleisdavau pas jį.
- (77) Kurį norėjau paskirti Onai – draugui, žmonai, herojei ir kankinei. Tokia ji visą laiką stovėjo prieš mano akis. Pirmą kartą **visa širdimi pamilau savo draugą kaip žmoną** ir ja didžiavausi⁵⁶.
- (78) Tik tapusi šalies vadove, **T. Halonen slapta susituokė su ilgamečiu savo draugu**, teisininku Penčiu Arajarviu.
- (79) Pastaruosius metus gyvenome atskirai, jis turėjo kitą moterį ir vaiką su ja, bet taip ir neišsiskyrėme. **Likome artimi draugai**.
- (80) Žodžiu, **mudu likome neblogi draugai**. Beje, prieš išsiskirdami pasitarėme su vaikais, ir jie pasakė: tai jūsų reikalas, jei nusibodot, geriau skirkitės dabar.

53 Plg. dar DLKT sakinį: Koks buvo mėgstamiausias Jūsų vaikystės žaidimas? Visi buvo savaip mieli. **Tėtė**, nepakeičiamas **mano žaidimų draugas**, apvertęs aukštyn kojom dvi kėdes ir užmetęs ant jų viršaus antklodę, „pastatydamo“ palapinę, kurioje apsigyvendavo lėlės.

54 Plg. DLKT sakinį: Tada, žinoma, prioritetas turi būti teikiamas būti kartu. Žinoma, kiekvienas iš sutuoktinių turėtų turėti „laiko sau“, **vyras turi turėti draugų vyrų, moteris – draugių moterų**, su kuriomis turėtų šiek tiek laiko praleisti kartu, nes tai irgi reikalinga.

55 Plačiau apie (emocinį resp. fizinį (kūnišką)) intymumą žr. Lynn (2011).

56 Dar plg. DLKT sakinį: *Mus sieja daug bendra, esame kolegos, be to, gerai sutariame, turime apie ką pasikalbėti, tarkim, apie muziką. Ir tai viskas.* – O **geriausi Tavo draugai Viktoras ir Vilius – vis dar tik draugai?** – Visuomet yra galimybė **įsimylėti savo geriausią draugą**.

Šeimoje, kaip ir už šeimos ribų, draugais tampama leidžiant laiką kartu. Būti draugu – tai tapti draugu (žr. 81–82 sakinius, dar plg. ankstesnius).

- (81) *Dievulis jam davė jautrią širdį, šviesią galvą, darbštumą, o prie to – ir didelį talentą. **Ilgą laiką bendraujant su Juliumi, jis man tapo artimas draugas ir patarėjas visais, ypač finansiniais reikalais.***
- (82) *Abu kaimo vaikai, nedrąsūs, kuklūs, gimę tais pačiais 1930 m., abu mėgo literatūrą, liaudies dainas. **Klasės, vėliau kurso draugai tapo draugais visam gyvenimui***⁵⁷.

Kuo ilgiau būnama draugu, tuo jis geresnis, tikresnis (žr. 83–84 sakinius). Tikras draugas yra saugomas, branginamas⁵⁸ – mylimas (plg. 85–88 sakinius). „O būti mylimam – tai patirti kito kūrybišką veikimą“ (Aristotelis 1990, 241).

- (83) *Kuo ilgiau su žmogumi bendraujame, kuo geriau jį pažįstame, tuo tvirtesnė mūsų draugystė. Puikiai žinome, kad **geriausi draugai yra tie, su kuriais susibūtiulio vome vaikystėje ar paauglystėje. Jie patikimiausi, ištikimiausi ir artimiausi.***
- (84) *Daug jų neturime, o mano pačios **geriausia draugė tebėra iš mokyklos laikų. Drauge sėdėjome viename suole, dabar jau mūsų dukros bendraklasės.***
- (85) *Gerai **draugai nepaliekami.***
- (86) *Juo ilgiau gyveni, juo mažiau lieka tikrų **draugų**, svarbu mokėti **juos išsaugoti.***
- (87) *Gražu buvo tada, gražu ir šiandien. Tik liūdna, kad **retėja** nuostabių **draugų ratas**. Nebėra Juozo, nebėra Prano, nebėra mokytojų Aldonos, Eugenijos. O kas gi išlieka? **Gal tik meilė išlieka.** Ji spindulys tarp šiapus ir anapus...*
- (88) *Kad ir kas tarp mūsų nutiko, viliuosi, jog tavo širdyje visada liks vietos man. **Visada būsimė geri draugai.** Žinok, kad **tave labai mylėjau** ir mūsų draugystę prisiminsiu visada.*

Be laiko patikrintų draugų, esama mažiau tikrų arba netikrų. Tokius draugus lengviau palikti, prarasti, (pa)keisti juos kitais, atitolti, atitrūkti nuo jų ir / arba po tam tikro laiko juos susigrąžinti (žr. 89–92 sakinius).

- (89) *Vakarykščiai **draugai staiga tapo ponais** – prekybos, finansų, turizmo įmonių savininkais.*
- (90) ***Šalia visuomet yra keli draugai ar draugės**, bet, pasikeitus gyvenimo aplinkybėms, **jie atitolsta. O gal atitolstu aš pati***⁵⁹.
- (91) *Juk **pradus senuosius draugus, atrandami nauji draugai** – draugai, kurie brangina tas pačias vertybes.*

57 Dar plg. DLKT sakinį: *Įsigyti... robotą. Jis ir tyliai išklausus, ir neišduos, įsakys jam, ir padarys, ką tik geisi. Bet ar tokio draugo kuris nors norėtume? Manau, kad **draugus riša** kažkokie nematomi **siūlai**, kurie tiesiog negali nutrūkti, nes jie per stiprūs. **Kelias prie tikro draugo yra be galo ilgas, reikalaujantis kantrybės...***

58 Plg. DLKT sakinį: *Kartais ir **geriausi draugai kuriam laikui atsitraukia, kad suprastų, kokie vienas kitam brangūs ir nepakeičiami yra.***

59 Dar plg. DLKT sakinį: *Vis dėlto **Jūratė** pripažįsta, kad per šiuos metus **atitrūko nuo draugų**. Vilniaus kolegijoj įstaigų administravimą studijavusi Jūratė šiuo metu išėjusi akademinį atostogų. Nuo rudens ji norėtų baigti mokslus.*

- (92) *Kaimynui, matyt, jau taip pat buvo nusibodusi ta ilgametė „karo padėtis“: Ištiesę vienas kitam rankas, **jie vėl tapo draugai**. Taip buvo nulaužti ragai visų nuodėmių motinai – puikybei.*

Draugai kartu bendrauja⁶⁰, linksminasi, šoka, žaidžia, spardo lapus, medžioja, dainuoja, slidinėja, daro vyną, mokosi tų pačių dalykų, keičia pasaulį ir t.t. Kaip matyti iš 93–96 sakinių, bendros draugų veiklos pasakomos veiksmo predikatais, o tokie draugai suvokiami kaip veiksmo atlikėjai – agentai.

- (93) *Mes visada susitikę turime apie ką šnekėtis. Ir kalbamės apie viską. Kartais – apie muziką. Jis yra buvęs daugelyje mano koncertų. Turiu dar keletą draugų, su kuriais gera. Aš manau, kalbant apie draugus, esmė ne kiekybėje.*
- (94) *Kai jis su savo draugu Vladuku, gandydami gyvulius, **traukdavo daineles**, kaimo žmonės sakydavo: mūsų kaimo vyturėliai gieda.*
- (95) *Nuo pat pietų P. Barasa lakstė po kaimą, kaimynams siūlydamas dalyvauti varžybose. A. Turskio iš pradžių neišleido žmona, tačiau vėliau **jis su draugu išsmuko** iš namų ir atėjo į beržinėį [žaisiti]. Varžybos prasidėjo apie 18 valandą.*
- (96) *Ji mane patraukė tuo, kad kažkada ir aš svajojau būti jūreiviu ir **kartu su savo kaimo draugu Algiu Akulavičiumi stojome į jūreivystės mokyklą**.*

DLKT esama sakinių, kur vienas iš draugų aktualizuojamas kaip veiksmo atlikėjas (agentas), o kitas – kaip veiksmo poveikio gavėjas, būsenos turėtojas (patientas) arba adresatas, gavėjas, kurio naudai ar nenaudai kas vyksta, darosi (beneficiantas). Pirmuoju atveju sakinyje vartojamos tokių veiksmažodžių, kaip: *apglėbti, drąsinti, globoti*⁶¹, *skatinti, klausyti, atstumti, (ap)ginti, girti, atkalbėti, perspėti, mušti, kontroliuoti, kumščiuoti*⁶², *naikinti, pagrobti, sprogdinti, išnaudoti* ir pan., formos; antruoju – renkamasi pagalbos (pvz., *padėti, (pa-; iš-)gelbėti, paremti, (pa)skolinti, patarti, rūpintis* ir pan.), davimo (pvz., *(ati)duoti, dalinti, siųsti, dovanoti, dėkoti, skirti, (pa)skolinti, gelbėti „remti, šelpti“* ir pan.) arba ėmimo, žalos darymo (pvz., *atimti, kenkti* ir pan.) predikatus (žr. 97–101 ir 102–105 sakinius).

- (97) *Grigorianas įsitikinęs, kad į tėvynę gyventi negrįš. Neseniai norėjo ten paviešėti, tačiau **draugai atkalbėjo**: pavojus dar nepraėjo.*
- (98) *Sunku rasti žodžius, kuriais galėčiau išsakyti, ką jaučiau susitikusi senus gerus **draugus**. **Norėjosi visus apglėbti** ir sušukti: *Kaip malonu ir gera, kad vėl mes visi kartu.**
- (99) ***Draugai** džiūgaudami **drąsina melancholiką**, ir jis griebiasi darbo. Perbraukia pavadinimą „Žiuljenas“, keičia jį kitu, kuris ilgainiui taps nemirtingas.*

60 Plg. DLKT sakinį: *Džimis gimė narkomanų šeimoje ir pats buvo pratinamas prie kokaino. Jis neturėjo draugų, beveik su niekuo nebendravo ir, kai jam suėjo ketveri, visiškai nustojo šnekėti.*

61 Plg. DLKT sakinį: *Jie [ligoniai] gyveno namuose, šeimos ar artimų draugų globojami.*

62 Plg. DLKT sakinį: *Pamokos metu Tomas neramiai muistosi suolo, kumščiuoja draugą, meta knyga ant žemės...*

- (100) *Menedžmento žvaigždė jaunystėje [...] **sumušė savo draugą dėl 600 dolerių skolos.***
- (101) *Pasielgs kitaip, nei iš jų reikalaujama, priima visiškai rimtai ir jaučiasi taip, tarsi jų būtų atsižadėję. Suaugę vaikai, kuriuos artimieji ir **draugai gana lengvai atstumia suklydus**, irgi jaučiasi lygiai taip pat.*
- (102) *Tikėkis, kad draugai ir šeima apipils geranoriškais patarimais, kaip elgtis su vyru. **Padėkok jiems už pastangas.***
- (103) *Būna dienų, kai ir šaldytuvos tuščias, ir piniginė. Bet juk yra draugų, **pasiskoliname pinigų iš jų.***
- (104) *Dažnas savo automobilio ir jame buvusio turto netekęs užsienio turistas prisiekia ateityje Lietuvą aplenkti didžiuliu lanku ir dar savo **draugams** ir pažįstamiems **pataria** tai padaryti.*
- (105) *„Nenulipdamas“ nuo lagaminų, **atiduodamas dalį savo turtų** šeimai ir **draugams**, neturėdamas pastovaus adreso, Rivas blaškosi po pasaulį.*

Kalbant apie draugus, atskirai minėtini judėjimo veiksmožodžiai (pvz., *atvykti*, (*at-*, *nu-*, *iš-*)*važiuoti*, *eiti*⁶³, *užėti*, (*iš*)*keliauti*, *vykti*, (*ap*)*lankyti* ir pan.). Jų pagrindu galima teigti, kad vieta taip pat yra aktuali draugo apibrėžčiai. Vietos atžvilgiu draugai gali būti arti ir toli (žr. 106–111 sakinius, dar plg. 67–74 sakinius). Ne atstumas (*iš*)skiria draugus, bet bendravimo stoka (plg. 112 sakinį) (plg. Johnson, Becker, Craig, Gilchrist 2009; Becker, Johnson, Craig, Gilchrist, Haigh, Lane 2009). Kuo dažniau ir ilgiau draugai leidžia laiką kartu, tuo labiau vienas kitą pažįsta, tarpusavio bendrumą⁶⁴ atpažįsta – tampa tikresni, geresni draugai.

- (106) ***Anys iš vieno kaimo, abudu draugai.***
- (107) *Tačiau nesu ta, kuri turi būrius draugų. **Šalia visuomet yra keli draugai ar draugės**, bet, pasikeitus gyvenimo aplinkybėms, jie atitolsta. O gal atitolstu aš pati.*
- (108) ***Sergeičikuose jau nėra likę jo draugų. Kai kurie persikėlė gyventi į Ramučius, kiti – į Kauną. Retkarčiais jis juos aplanko.***
- (109) *Dar turiu porą gerų kiemo draugų. **Kur daugiau draugų turi: Italijoje ar Lietuvoje? Ten turiu du labai gerus draugus, tačiau daugiau jų vis tik yra čia, Lietuvoje.***
- (110) *Tik devintojo dešimtmečio vidury, **lankydamą draugus Eubėjos saloje**, pagaliau susipažinau su humanitaru, vyresnio amžiaus rašytoju, talkinusiui viešbučio savininkams krautuvėlėje.*
- (111) ***Draugų dabar jie turi visame pasaulyje**, nes debatai juos pavertė turistais: grįžę iš vienos kelionės, jie kraunasi lagaminus kitai.*
- (112) *Įsiminiau, kad **skambinau draugams ir pažįstamiems į Leningradą, Maskvą, Kijevą, kitus Rusijos miestus, pasakodamas apie įvykius Lietuvoje.***

63 Plg. DLKT sakinį: *Mantvydas yra didelė išimtis, jis ir pas draugus eina, ir į renginius* – kalba Mantvydo mama.

64 Plg. „Teisingai sako priežodis: „draugų viskas bendra“, nes draugystė reiškiasi tik bendraujant“ (Aristotelis 1990, 221).

Remiantis panašumo principu (plg. 55, 113–114 sakinius), visi tam tikru metu žmogaus turimi draugai jam yra pakankamai geri (plg. 115–117 sakinius). Draugai vienas kitą sutinka, renkasi, ieško ir randa pagal savo vidines nuostatas ir pagal jas atliepiančius išorinius kriterijus (pomėgius, interesus, socialinį statusą, amžių, išvaizdą ir pan.) (plg. 91, 118–123 sakinius).

- (113) *Reikia bendrauti taip, lyg kalbėtum su vienu žmogumi. Bendrauti kaip su vienu žmogumi! Štai nuo ko viskas prasideda: turiu aiškinti lyg savo geriausiam draugui, lyg savo antrajam „aš“... Tuomet kalbėsiu ir įtikinamai, ir išraiškingai.*
- (114) *Galiausiai mes patarėme, kaip pačiam tapti tikru draugu. Mes vadovavomės prielaida: „Jei nori turėti draugą, pats turi būti draugu“.*
- (115) *Taip pasaulis surėdytas, kad geri ir blogi žmonės gyvena kartu. Blogų žmonių vengiu – juk draugus pasirenkame patys. Tačiau nesąžiningų žmonių išvengti nepavyksta.*
- (116) *Kaip skelbtis, kad esi draugas asmeniui, besirengiančiam atakai? Jei taip nusprendei, tada ir pats renkis atakai ir aukoms. Ir žudymui. Ko, sakote, linkėti sau?*
- (117) *Rėkiantį šiaulietį iš įpykusio šuns nasrų išvadavo kartu gatve šlitiniaoę draugai.*
- (118) *Augsburge likimas vėl suvedė dvi moteris, dvi rašytojas, dvi drauges – Nelę Mazalaitę ir Petronėlę Orintaitę.*
- (119) *Manau, jog likimas dabar man palankus. Jaučiuosi sutikusi savo gyvenimo draugą. Ir atsakymai į amžinus klausimus palaipsniui užpildo baltas dėmes.*
- (120) *Tačiau socialiniai skirtumai, pasak S. Ruder, ne visuomet lemia draugų pasirinkimą – daug dažniau bičiuliai pasirenkami pagal bendrus pomėgius⁶⁵.*
- (121) *Draugus jie [vaikai] renkasi ne pagal išorinius požymius (graži suknelė, turi obuolį ir kt.), o pagal interesų sutapimą. Žaisdami jie vadovaujasi bendromis taisyklėmis.*
- (122) *Ieškau panašaus amžiaus simpatiško aukštaūgio draugo, kuris mėgtų keliauti, mokėtų suklijuoti kiaurę baidarę ar pataisyti sugedusį automobilį ir norėtų kartu su manim pajusti, kad gyvenimas yra puikus.*
- (123) *Ar daug turite draugų vaikų? Kiekvieną vaiką galiu vadinti savo draugu. Tačiau pats geriausias mano draugas – penkiametis Adrianas, gyvenantis Paryžiuje, su kuriuo ištepliojome visus dažus, išlankstėme gausybę lėktuvėlių, išdainavome visas daineles.*

Atskirai minėtina žmogaus ir Dievo, tiksliau, Dievo su žmogumi, draugystė. Iš DLKT aiškėja, kad iš meilės Dievas žmogų pasirinko draugu pirmas (žr. 124–125 sakinius). Mokantis draugauti, mylintis, žmogus gali tapti (būti) Dievo drau-

65 Plg. dar DLKT sakinius: *Natūralu – jaunimas dabar patys turi daugiau galimybių bendrauti: keliauja, studijuoja kur nori, renkasi draugus pagal interesus. Čia renkasi visi, kas nori būti ir mokytis drauge – vaikai, tėvai, seneliai ir jų draugai.*

gu (žr. 126–127 sakinius). Taip pasirinkęs jis (su)kuria dvikryptį draugystės ryšį. Dievą ir žmogų jungiančios meilės išraiška – bendravimas per maldą (žr. 127–129 sakinius). Būdamas su Dievu kartu maldoje, žmogus panašėja į jį mylintį (žr. 130 sakinį). O „mylėti – tai kūrybiškai veikti“ (Aristotelis 1990, 241). Toks su mylinčiu Dievu kartu laiką leidžiantis žmogus, t. y., iš meilės draugaujantis, moka būti tikru draugu ir kitam žmogui: atviras, patikimas, (atsi)davęs, atidus, rūpestingas, padedantis, pasišventęs⁶⁶ kitam dovanai, ir atvirkščiai (plg. 127, 131–136 ir 9, 32, 53, 72 sakinius). Taip (su)kuriami dvikryptė tikra draugystė tarp Dievo, žmogaus (aš) ir kito (Dievas ↔ aš ↔ kitas). Turintis draugą, mylintis ir mylimas, žmogus yra laimingas (žr. 39, 49 sakinius; dar plg. 45 išnašą).

- (124) *Paskutinį kartą Jėzus apie save kalbėjo kaip apie draugą (plg. Jn 15, 12–17). Tai geriausias draugas. Ištikimas draugas. Draugas, kuris mus pasirinko pirmas, tik po to mes pasirinkome jį. Paauglio bendravimo patirtis auga bendraujant su Dievu, palaikant asmeninius santykius.*
- (125) *Pokario metai, ir anas Kauno berniukas, likęs be šeimos ir pats besislapstydamas, ant netikėtai išnirusio Viešpaties veido perskaitė žinią, kad turi sau draugą, kuriuo gali pasikliauti. Jiedu iki šiol tyliai padraugauja, nors Jėzus daugiau nebesirodo altoriuose kaip gyvas.*
- (126) *Tiesa, Dievą mylintis žmogus stengiasi pažinti Viešpaties valią, pagal ją tvarkyti savo gyvenimą ir sprendimus, bet jei jau pretenduojame į Dievo draugus, tai bandykime nors kažkur sąmonės kamputyje išlaikyti tą suvokimą – esame tik Aukščiausiojo malonės dėka, tad nesiimkime į kitus žvelgti iš aukšto.*
- (127) *Mūsų malda turėtų būti lengva, neįtempta, spontaniška. Dažnai sakoma, kad teisinga kalbėtis su Dievu taip, kaip draugas kalbasi su draugu. Bet tokia draugystė nėra nei lengva, nei automatiška. Kiekviena draugystė – žmogiška ar dieviška – turi būti kuriama.*
- (128) *Pamilsiu Jėzų ir tapsiu panašesnis į jį. Kodėl aš meldžiuosi? Dėl to, kad tikiu į Dievą, kuris mus myli amžina meile ir nori mūsų, kaip partnerių ir draugų. Kitaip sakant, aš meldžiuosi, nes Dievas mane tam sukūrė.*
- (129) *Ji [malda] yra ne tiek kažkas, ką išmokstame, kiek tai, kuo tampame, kuo mes jau esame. Ji – augimas gyvame, mylinčiame, intymiaame bendravime su Draugu. Malda yra labiau atradimas, negu užduotis, labiau mokytis, negu parėiga. Ji yra troškimas atsiduoti Dievo globai, atsivėrimas Jam.*
- (130) *Taigi, per tokią maldą mes tampame panašesni į Dievą. Mes panašėjame į tą, kurį mylime. Lengviausias būdas panašėti į Dievą – tai vis geriau pažinti.*
- (131) *Nebijokite prisiartinti prie Jo ir peržengti Jo namų slenkstį, kalbėtis su Juo „tiesiai šviesiai“; tarsi kalbėtumėtės su artimiausiu draugu. Nebijokite naujo*

66 Plg. LKŽ: pašvęsti – x 6. paskirti kaip auką, paaukoti; 7. skirti jėgas, gyvenimą kokiam tikslui.

Plg. DLKT sakinį: *Aukojimasis, dosnumas ir kantrybė, pasirenkant draugą (-ę), nėra laikomos svarbiomis sąvybėmis.*

- gyvenimo, kurį Kristus jums siūlo. Jis juk suteikia galimybę tai priimti ir įgyvendinti savo malonės ir dvasios dovanų pagalba.
- (132) *Ir žinia joje iš tiesų yra gera. **Jėzus čia tikras draugas, kurį bėdoje pažinsi**⁶⁷. Jis – gelbėtojas. Tokiu Jėzumi lengva patikėti, tokiu Jėzumi norisi tikėti.*
- (133) *Mylėdamas mus palaiko buvimu, duoda mums gyvybę, tai ir aš mylėdamas teikiu kitiems žmonėms gyvybę. Jėzus sako: „**Nėra didesnės meilės kaip gyvybę už draugus atiduoti.**“ Kai aš ką nors myliu, aš laiminu tą žmogų dovanodamas jam save – patarnaudamas, išklaUSDamas. Aš tarsi save dalinu.*
- (134) *Grok [vargonais], Kostia, tam nuostabiam Geradariui. **Sekmadieniais jis skiria pasimatymą su tavimi. Jis tavęs klausosi. Jis yra geriausias tavo draugas. Jis tave myli. Nori tau padėti. Jis žino visus tavo reikalus.** Ir Kostia tapo sekmadienio žmogumi.*
- (135) ***Būti geru tėvu, broliu, draugu – tai teikti pirmenybę savo vaikams ar draugams ir rūpintis pirmiausia jų gerove.***
- (136) ***Jūs galite mokytis pažinti save, mokytis susidraugauti ir būti draugu. Kai jūs pajusite, kad norite turėti gyvenimo draugą, tada mokysitės būti žmogumi, sugebančiu pasišvęsti visam gyvenimui.***

5. Apibendrinimas ir išvados

DLKT publicistikos (700 sakinių) pagrindu galima daryti išvadą, kad draugas suvokiamas kaip tam tikru laiku tam tam tikroje vietoje iš meilės veikiantis žmogus.

Meilės aspektu galima kalbėti apie draugus, kuriuos sieja (labiau) simpatija (BLKŽ_e 1, 2 draugo definicijas) (*Pradžioje jie buvo labai dideli draugai ir vienas kitą labai mėgdavo; Draugai jus myli, esate pirmas, su kuriuo jie dalijasi savo džiaugsmais.*) ir kuriuos (labiau) kūniškas intymumas (BLKŽ_e 3 draugo definiciją⁶⁸). Pagal meilės kriterijų žmogaus santykis su draugu žmogumi gali sukintis ratu: draugas pagal BLKŽ_e 1 arba 2 definicijas tampa draugu pagal BLKŽ_e 3 definiciją (*Juk mūsų draugai, vėliau šeimos, prasidėdavo ir baigdavosi teatre*) ir atvirkščiai; draugas pagal BLKŽ_e 2 definiciją gali tapti draugu pagal BLKŽ_e 1 definiciją ir pan. Kitais žodžiais kalbant, draugystė kaip simpatija gali peraugti į kūnišką meilę, o kūniškai meilei išblėsus, draugai, kaip vyras ir žmona, gali vėl tapti / likti draugais kaip labai gerais pažįstamais.

Save besąlygiškai mylintis taip moka mylėti ir kitą. Toks draugas yra sau ir kitam palankus. Tarpusavio palankumas skleidžiasi per kartu praleidžiamą laiką,

67 Plg. DLKT sakinius: *Mes irgi turime labai mažai pažįstamų, aš sakau, kad jie draugai. Jie tai įrodė, kai išgyvenome mano ligą. Tai tikri draugai, ir mums jų užtenka. Mes būname kartu bėdoj ir džiaugsmė.*

Ar daug turite draugų, kurie sunkią valandą neišduoda? – Mano džiaugsmas ir parama gyvenime – tai protin-gi žmonės, su kuriais teko susidraugauti.

68 Plg. DLKT sakinį: *Dviveidis meilužis. Visai neseniai sužinojau, kad mano draugas – vedęs vyras. Nesu jo įsimylėju-si – man patinka su juo tik mylėtis.*

kai (at)randamas tarpusavio bendrumas. Toks laikas kuria vertybę tampančius gerus, tikrus draugus (*Labiausiai vertinu gerus draugus. Turime labai gerų bičiulių būrį, su kuriais maloniai leidžiame laiką. Kalbamės, šokame. Ar tiesiog labai jaukiai tylime.*)

Būti draugu – tai tapti draugu (BLKŽ_e 1–3 draugo definicijos vs. BLKŽ_e 4 draugo definicija). Visų pirma sau pačiam. Koks yra draugas sau, paprastai pasakoma per žmogaus (aš) santykį su kitu geriau arba mažiau pažįstamu. Tas kitas gali būti savas (BLKŽ_e 3 draugo definicija) arba svetimas (BLKŽ_e 1, 2 draugo definicijos) žmogus ir (arba) nežmogus. Draugystė tarp žmogaus ir daikto yra vienakryptė – netikra. Tokiai draugystei svarbiau ne tiek laikas kartu, kiek nauda ir (arba) malonumas. Kitaip sakant, žmogus (aš) gali būti apibrėžtinas per draugo suvokimą, t. y., pagal panašumo kriterijų: pasakyk, kas tavo draugas, pasakysiu, kas tu.

Laiko atžvilgiu draugai gali būti mažiau ir labiau apibrėžti (BLKŽ_e 1, 3 draugo definicijos (*Šie tėvo draugai dar Smetonos laiku; mano gyvenimo draugas*) resp. BLKŽ_e 2 draugo definicija (*Gal ji taip ir liko tik kvadrato draugė?*)). Panašiai matyti ir vietos aspektu: apibrėžti (BLKŽ_e 3 draugo definicija⁶⁹), apibrėžtesni (BLKŽ_e 2 draugo definicija; plg.: *mano kambario draugas*) arba neapibrėžti (BLKŽ_e 1 draugo definicija) draugai.

Žmogaus ir Dievo draugystė gali būti vienakryptė (Dievo su žmogumi) ir (tapti) dvikryptė (Dievo ir žmogaus). Jos abi yra iš meilės – tikros.

LITERATŪRA

- ARISTOTELIS 1990, Nikomacho etika, *Rinktiniai raštai*, sudarė Antanas Rybelis, Vilnius: Mintis, 63–273.
- BECKER JENNIFER, JOHNSON AMY, CRAIG ELIZABETH, GILCHRIST EILEEN, HAIGH MICHAEL, LANE LINDSAY 2009, Friendships are Flexible, not Fragile: Turning Points in Geographically-Close and Long-Distance Friendships, *Journal of Social and Personal Relationships* 26 (4), 347–369.
- BLUM LAWRENCE 1980, *Friendship, altruism and morality*, London: Routledge & Kegan Paul.
- BUKOWSKI WILLIAM, SIPPOLA LORRIE 1996, Friendship and morality: (How) are they related?, *The company they keep: Friendship in childhood and adolescence*, eds., William Bukowski, Andrew Newcomb, Willard Hartup, Cambridge, MA: Cambridge University Press, 238–261.
- DRUKTEINIS ALBINAS 2009, Semantinės sakinių struktūros su sinkretinės reikšmės predikatais, *Res Humanitariae* VI, 24–41.
- GEORGE THOMAS, HARTMANN DONALD 1996, Friendship networks of unpopular, average, and popular children, *Child Development* 67 (5), 2301–2316.

69 Plg. DLKT sakinį: *Ji, pagrindinis šeimos kūrimo variklis, vis dažniau užleidžia vietą gyvenimui nesusituokus, auginant nesantuokinius vaikus. Toks draugų gyvenimo kartu arba, anksčiau buvo sakoma, sugyventinių modelis darosi vis populiariesnis, nes jis daug patogesnis.*

- GUDAVIČIUS ALOYZAS 2007, *Gretinamoji semantika*, Šiauliai: Bibliotheca actorum Humanitaricorum universitatis Saulensis.
- GUDAVIČIUS ALOYZAS 2009, *Etnolingvistika (tauta kalboje)*, Šiauliai: Bibliotheca actorum Humanitaricorum universitatis Saulensis.
- GUDAVIČIUS ALOYZAS 2011, Reikšmė, sąvoka, konceptas ir prasmė, *Res Humanitariae X*, 108–119.
- HASPELMATH MARTIN 2007, Further remarks on reciprocal constructions. *Reciprocal Construction 4*, ed., Vladimir Nedjalkov, John Benjamins Publishing Company: Amsterdam/Philadelphia, 2087–2116.
- JAKAITIENĖ EVALDA 1988, *Leksinė semantika*, Vilnius: Mokslas.
- JAKAITIENĖ EVALDA 2010, *Leksikologija*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- JOHNSON AMY, BECKER JENNIFER, CRAIG ELIZABETH, GILCHRIST EILEEN 2009, Changes in Friendship Commitment: Comparing Geographically Close and Long-Distance Young-Adult Friendships, *Communication Quarterly* 57 (4), 395–415.
- KARALIŪNAS SIMAS 1997, *Kalba ir visuomenė (Psichologiniai ir komunikaciniai kalbos vartojimo bruožai)*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- KELLER MONIKA 2003, Die Entwicklung von Verpflichtungen und Verantwortungen in Beziehungen: Eine kulturvergleichende Perspektive, *Entwicklung, Lehren und Lernen: Zum Gedenken an Franz Emanuel Weinert*, eds., Wolfgang Schneider, Monika Knopf, Göttingen, Germany: Hogrefe, 147–165
- KELLER MONIKA 2004, Self in relationship, *Morality, self, and identity: Essays in honor of Augusto Blasi*, eds., Daniel Lapsley, Darcia Narvaez, NJ: Erlbaum, 269–300.
- KELLER MONIKA, EDELSTEIN WOLFGANG, SCHMID CHRISTINE, FANG FU-XI, FANG GE 1998, Reasoning about responsibilities and obligations in close relationships: A comparison across two cultures, *Developmental Psychology* 34 (4), 731–741.
- LYNN JAMIESON 2011, Intimacy as a Concept: Explaining Social Change in the Context of Globalisation or Another Form of Ethnocentrism?, *Sociological Research Online*, doi:<http://dx.doi.org/10.5153/sro.2497>.
- MYERS DAVID 2008, *Socialinė psichologija*, Vilnius: Poligrafija ir informatika.
- NÖTZOLDT-LINDEN URSULA 1994, *Freundschaft. Zur Thematisierung einer vernachlässigten soziologischen Kategorie*, Westdeutscher Verlag GmbH, Opladen.
- PAHL RAY, SPENCER LIZ 2004, Personal Communities: Not Simply Families of 'Fate' or 'Choice', *Current Sociology* 52 (2), 199–221.
- RUTKOVSKA KRISTINA 2017, *Šeima, Vertybės lietuvių pasaulyje*, Kristina Rutkovska, Smetonienė Irena, Smetona Marius, Vilnius: Akademine leidykla, 116–148.
- RUTKOVSKA KRISTINA, SMETONIENĖ IRENA, SMETONA MARIUS 2017, *Vertybės lietuvių pasaulyje*, Vilnius: Akademine leidykla.
- SIMMEL GEORG 1999, Soziologie der Freundschaft. *Philosophie der Freundschaft*, Hrsg., Klaus-Dieter Eichler, Leipzig: Reclam Verlag, 160–170.
- SLIŽIENĖ NIJOLĖ 1994, *Lietuvių kalbos veiksmažodžių junglumo žodynas 1*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

- SLIŽIENĖ NIJOLĖ 1998, *Lietuvių kalbos veiksmažodžių junglumo žodynas 2* (1), Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- SLIŽIENĖ NIJOLĖ 2004, *Lietuvių kalbos veiksmažodžių junglumo žodynas 2* (2), Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- TISSARI HELI 2008, Happiness and Joy in Corpus Contexts: A Cognitive Semantic Analysis, *Happiness: Cognition, Experience, Language* [COLLEGIUM: Studies across Disciplines in the Humanities and Social Sciences, Volume 3], eds., Heli Tissari, Anne Birgitta Pessi, Mikko Salmela, 144–174, <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/25771>.
- VYKĖPĖL VONUMIL 2005, *Hjelmsevo glosematika ir baltų kalbų fonologija*, Vilnius: Sapnų sala.
- WIERZBIČKA ANNA 1997, *Understanding Cultures throught their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese*, Oxford: Oxford University Press.
- АРАПОВА ОЛЬГА, ГАЙСИНА Р. 2005, Дружба, *Антология концептов* Том 1, ред., В. И. Карасик, И. А. Стернин, Волгоград: Парадигма, 58–80.
- БЕЗУГЛАЯ АНАСТАСИЯ 2017, Лингвокультурологический анализ концепта «дружба» в русском языке: паремиологический и ассоциативный аспекты, *Slavica Wratislaviensia* CLXIV, 161–175.
- ЛУНЦОВА ОЛЬГА 2012: Семантическое описание ядра градиент-концепта дружба-мир-вражда, <https://cyberleninka.ru/article/v/semanticheskoe-opisanie-yadra-gradient-kontseptu-druzhba-mir-vrazhda>.
- ОПРЯ ЕКАТЕРИНА, ДОНСКОВА О. 2017, Процессы актуализации современного содержания концепта Друг в узусах русского и английского языков, <https://research-journal.org/en/philology/processy-aktualizacii-sovremennogo-sostoyaniya-koncepta-drug-v-uzusax-russkogo-i-anglijskogo-yazykov/>. DOI: <https://doi.org/10.23670/IRJ.2017.55.062>.
- ПРИХОДЬКО ГАЛИНА 2009, Репрезентация концептосферы ДРУЖБА в толковых словарях XX–XXI веков, *Вестник Новосиб. гос. ун-та. Сер.: История, филология* Т. 8, Вып. 2, 21–28.
- ПРИХОДЬКО ГАЛИНА В. 2011, *Концептосферы ДРУЖБА и FREUNDSCHAFT в русской и немецкой картинах мира*, Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук, Новосибирск.
- ТОЛЧИНА НАТАЛИЯ 2010а, *Гендерный аспект концептосферы «дружба» (на материале русского, английского и испанского языков)*, Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук, Пятигорск.
- ТОЛЧИНА НАТАЛИЯ 2010б, Репрезентация концепта «дружба» в разговорной речи (на материале русского и испанского языков), *Вестник МГОУ. Серия: Лингвистика*. № 2, 160–163.
- ХИЗОВА МАРИНА 2005, *Концепт „дружба“ в русской и английской лингвокультурах*, Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук, Волгоград.
- ХИЗОВА МАРИНА 2006, Дружба, *Антология концептов* Том 3, ред., В. И. Карасик, И. А. Стернин, Волгоград: Парадигма, 216–231.
- ШМЕЛЕВ АЛЕКСЕЙ 2002, *Русская языковая модель мира: Материалы к словарю*, Москва: Языки славянской культуры.

ŠALTINIAI

- BLKŽ_e – *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas*: tęstinis elektroninis išteklius, vyr. red. Danutė Liutkevičienė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2013. Prieiga internete: <http://bkz.lki.lt>.
- DLKT – *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*, sud. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kompiuterinės lingvistikos centras. Prieiga internete: <http://donelaitis.vdu.lt>.
- DLKŽ_e – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*: 7-as patais. ir papild. leidimas, vyr. red. Stasys Keinys, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012, XXVI, 969 p.; atnaujinta elektroninė versija, 2017. Prieiga internete: lkiis.lki.lt.
- LKŽ_e – *Lietuvių kalbos žodynas* (t. I–XX, 1941–2002), redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. redaktorė), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005, atnaujinta elektroninė versija, 2017. Prieiga internete: www.lkz.lt.

The Concept of FRIEND in Publicistics

Summary

This article deals with the contents of friend based on the different forms of the noun *friend* (Lith. *draugas*). A balance is drawn between the structural and cognitive approach to its meaning. The study is grounded on 700 publicistics sentences collected in the *Corpus of the Modern Lithuanian Language* compiled by the Centre for Computational Linguistics at Vytautas Magnus University in Kaunas.

The study has showed that friend is perceived as a person who acts out of love at a certain place and time.

In terms of love, there are friends that are tied (rather) by bonds of fellow-feeling (*The Dictionary of the Standard Lithuanian Language* – DSLLe friend definition 1, 2) (*In the beginning, they were huge friends and liked each other a lot; Friends love you*) and those who (rather) share bodily intimacy (DSLLe friend definition 3). On the basis of the criterion of love, the relationship between a person and their friend can revolve in circles: a friend by DSLLe definition 1 or 2 becomes a friend by DSLLe definition 3 (*After all, our friends, then families would begin and end in theatre*), and vice-versa; a friend by DSLLe definition 2 can become a friend by DSLLe definition 1, and so on. In other words, friendship as fellow-feeling can transform into bodily love, and once bodily love goes away, friends, as husband and wife, can become/remain friends again as very close acquaintances.

Someone who loves themselves unconditionally knows how to love another person that way. This kind of friend favours themselves and the other person. Mutual favour unfolds over time spent together, when mutual affinity is found/discovered. That time creates good, real friends that become a value (*I treasure good friends the most. We have a*

bunch of very good mates that we have jolly good time with. We talk, we dance. Or we simply spend time in very comfortable silence).

To be a friend, is to become a friend (DSLLe *friend* definition 1–3 vs. DSLLe *friend* definition 4). To oneself, first and foremost. The type of friend a person is to themselves is usually revealed through the person's (*myself*) relationship with another person they know to a greater or lesser extent. That other person can either be a familiar (DSLLe *friend* definition 3) or strange (DSLLe *friend* definition 1, 2) person and/or non-person. Friendship between a person and a thing is a one-way street: it is untrue. What matters in this type of friendship, is not the time spent together, but rather benefit and/or pleasure. In other words, the person (*myself*) cannot be defined through the understanding of friend, i.e. on the basis of the criterion of similarity: tell me who your friend is, and I will tell you who you are.

In terms of time, friends can be defined to a lesser or greater extent (DSLLe *friend* definition 1, 3 (*These friends of father's go back to Smetona's era; the friend of my life*) resp. DSLLe *friend* definition 2 (*Could it be that she only remained a mere dodgeball friend?*)). This is also more or less the case in point when it comes to the aspect of location: well-defined (DSLLe *friend* definition 3), better-defined (DSLLe *friend* definition 2; cf.: *my roommate*) or undefined (DSLLe *friend* definition 1) friends.

The friendship between man and God can be one-way (from God to man) an (become) two-way (between God and man). They both are driven by love, hence are real.

KEYWORDS: noun **friend**, concept, structural semantics
